

Přemyšlanský Majrlíček si šetrnosti paní Malkele plně zasloužil. Byl z oněch světců, jejichž modliteb Pán Bůh nikdy neoslyší. A co zázraků vykonal! Byla by o nich pěkná knížka.

Proti Belzu jsou Přemyšlany velkoměsto. O dobrých tisíc duší mají navíc, Poláků i Židů. A co dobytka ještě k tomu!

Ale právě o tom přemyšlanském dobytku vám teď něco povím.

Na tenhle dobytek Přemyšlanských přišel jednou mor. I příběhne k Majrlíčkově nějaký chúsíd s velikým nářkem: Co má dělat? Všechn dobytek má nakažený.

„Běhej kolem stáje a odříkávej šabesový hymnus: Bůh jest Pánem nade všemi tvory...“ poradil mu Majrlíček.

Hospodář tak učinil a dobytek se uzdravil.

Soused měl také všechny dobytek nemocný. Vida počínání druhovo, jal se také tak běhat kolem své stáje a přitom odříkával tu modlitbu. Nebylo to však nic platné. Běží tedy k Majrlíčkově a prosí ho o radu.

„Běhej okolo stáje a modli se: Bůh je Pánem nade všemi tvory!“

„Ale rebe,“ naříkal chúsíd, „to jsem už učinil (z vlastního popudu), nic to však nepomáhalo.“

„Hlupáku,“ rozkřikl se Majrlíček, „copak si myslíš, že tvůj Bůh je takový pán jako ten Majrlíčkův?“ ...

Šel tedy ten chúsíd, tentokrát co zplnomocněnec Majrlíčkův, učinil, co mu Majrlíček přikázal – a bylo dobře. Také jeho dobytek se uzdravil.

Jak jsme řekli, mluvil Majrl o sobě v třetí osobě, a nikoli v první. Asi takhle: Majrl chce, Majrl nechce, Majrlíček sem, Majrlíček tam. To je také docela správné, neboť „já“ je toliko pomocné slovo, kterým si ta naše nedokonalá lidská řeč vypomáhá z nesnází. Vždyť člověk vlastně žádné „já“ nemá. Je ničím, docela ničím, neboli jak vykládá kabalistická kniha Tikunim, hebrejské slovo ajin, tj. NIC, a slovo anij, JÁ, se skládají z týchž hlásek, jenže jinak seskupených. Také jiní světcí nevyslovovali slůvka „já“. Namísto toho říkali např. „my“. Ne že by byli chtěli používat ještě pyšnějšího plurálu majestatiku, to ne. Ale proto, poněvadž lidská osobnost není nic jednotného, nýbrž je složeninou mnoha oddělitelných duší, a o nějaké „individualitě“ nemůže být řeči. Také nejsme nijak přesně ohraničení a celý Boží svět je jedna hromada, jedno těleso. Chcete-li se tudíž o někom, koho ještě neznáte, přesvědčit, zda je světec, zeptejte se ho: „Račte být pan X., račte být paní Y.“ A řekne-li: „Ano, to jsem *já*,“ buďte ujištěni, že to není světec.

Nejraději se Majrl modlíval za veliké hříšníky, aby jim Pán Bůh odpustil. A opravdu jim Bůh na jeho přimluvu také vždycky hned odpustil. Ale jednou – to se ovšem stalo jenom jednou, jedinkrát – když se Majrl přimlouval za jednoho zvlášť zatvrzelého a hanebného hříšníka a Pán Bůh v tomto případě odpustit nechtěl a nechtěl, tu si Majrl, nastojte, před Pánem Bohem – dupl. A hned bylo odpuštěno.

Jste-li tatínky nebo maminkami, pochopíte to. Vzpomeňte si, jak jste byli blaženi, když si vaše klouče poprvé před vámi duplo. Ovšem jen poprvé, a musilo to být naposled. A právě takovou radost měl tehdy ze svého Majrlíčka Otec náš, jenž je na nebesích. Jenže Majrlíček tehdy nebyl maličký. Byl již velký, velmi velký.

Jednou v pátek si Majrlíček umínil, že tentokrát bude žehnati šabes při poháru – medoviny. Jistě že se tomu divíte. Vždyť přece stojí v Šulchan áruchu výslovně psáno, že to musí být vino a že při nápoji jiném se šabes žehnati nemá. Také v Přemyslanech se tomu tenkrát divili. Ale Majrlíček nedbal a provedl svou. Naplnil zlatý pohár medovinou a dal si jej vložit na svou svatou dlaň. Rozevřel pěkně okolo poháru všech pět prstů, „tak jako je pět zelených lístků kolem květu růže“, a teprve když své žehnání dokončil a pohár medoviny vypil, vysvětlil Přemyslaňským své počínání.

„Medovina se řekne hebrejsky devaš, což se píše DBŠ, neboť v hebrejštině píšeme zpravidla toliko souhlásky bez samohlásek, a pro souhlásky *b* a *v* je v hebrejském písmu toliko jedno, společné písmeno. Nuže D. B. Š., to jest medovina,“ řekl Majrlíček, „jsou také počáteční písmena slov *Dej Bůh Štěstí!*“ – Chasidé byli s výkladem spokojeni. Buďme tedy také spokojeni a všem nám *Dej Bůh Štěstí!* *Daj Boze Szczescie!* – Tak to říkají Poláci, bratři naši.

Mezi chasidy Majrlůvými byl také jeden – „lech“. To jest vážená osobnost křesťanského původu. (Slovem gój myslíme spíš sedláka.) Na tom, že křesťan je chúsídem, není nic divného. Též jiní cadíkové měli mnoho opravdových ctitelů mezi křesťany, lidem i šlechtou. Ale tak vřelého ctitele, jakým byl tenhle lech Majrlův, žádný neměl.

Stal se jím hned při prvním setkání.

Byl to polský velkoobchodník s obuví, jenž zprvu přišel k Majrlovi jen s malou, docela všední prosbičkou: ať mu vyprosí u Pána Boha syna. Byl stár a dědice dosud neměl.

„Tvá prosba bude vyslyšena,“ povídá Majrl, „neboť Pán Bůh přijímá modlitby všech úst, tedy i modlitby vás, křesťanů. Však jej přece každodenně za to velebíme. Musíš však rozdat čtyřicet párů bot chudým!“

Muž tak učinil.

A když se mu potom ještě v téže roce příslibený syn narodil, stal se milý *lech* opravdovým chúsidem Majrlovým. Svě víry se ovšem nezřekl. Ale všechn volný čas trávil v blízkosti Majrlově a po celý život neustále rozdával chudým boty. Nejen v Přemýšlanech, nýbrž po celém chasidském světě kdekdo jej znal.

Majrl byl veliký světec, ale měl svou slabůstku. Nebyl náležitě diskrétní. Pravé enfant terrible byl tenhle Majrl. Čeho se v nebi doslechl, všechno ihned lidem vyžvatl. To velmi hnětlo ostatní svétce.

Nejvíce se na něho pro tohle horšil reb Írele, svatý Serafín ze Strelisky nazývaný. Tak se rozhněval, že se odhodlal odejmout Majrlovi všechny magické schopnosti. K tomu však potřeboval souhlas svatého reb Naftúliho z Ropšice. I vypravil do Ropšice zvláštní poselstvo, složené ze dvou osvědčených chasidských diplomatů.

Výprava přišla do Ropšice ve čtvrtek a dostalo se jí okázalého přijetí. Reb Naftúli uvítal vyslance reb Írelovy opravdu velmi vřele. Srdečně a dlouho s nimi porozprávěl a pozval je, aby byli jeho hosty o svatém šabesu. Proč je reb Írele ze Strelisky do Ropšice vlastně posílá, na to se jich reb Naftúli netázal.

To se rozumí, že dobře věděl, proč přišli. Před zrakem svétce, darem Ducha svatého tak požehnaného, jako byl reb Naftúli, nedá se nic utajit.

V pátek byl reb Naftúli tak velice zaměstnán přípravami šabesu, že nebylo možno s ničím jej obtěžovat. Rušit mír šabesu se poslové také neodvážili.

V neděli požádali o slyšení. A tu jim reb Naftúli vyprávěl takové zajímavé věci, že milí diplomaté za chvilku zapomněli na vlastní účel své návštěvy.

Po tomhle slyšení zbývala jim už jen jedna naděje. Že budou smět své poselství přednést reb Naftúlimu při loučení.

Při loučení byl reb Naftúli roztomilost sama.

K slovu je však nepřipustil. Neustále jim něco povídal a za hovoru je doprovodil až před dům. Teprve když je pěkně usadil v povoze, řekl:

„Dnes v noci byl u mne reb Árn Lejb – zesnulý otec Majrla přemýšlanského – a řekl mi: ‚Zanechal jsem po sobě na světě malý plamének, *glownele*‘ – tak to řekl. – ‚A ten chtějí teď uhasit?! To ti povídám, ruce pryč, ani se ho nedotkni!‘“

Jen to reb Naftúli dořekl, a už se na silnici pozdvihl obrovský sloup prachu, a než se překvapení Strelští vzpamatovali, dojel k nim povoz a v povozu nikdo jiný než Majrl. Jel stojí, oprati v ruce, jako starořecký válečník, a jeho mohutné pejzy vlály ve větru jako bitevní korouhve. Křičel:

„Můj otec řekl *glownele*, malý plamének, ale já vám říkám *a fáer flam*, velký planoucí oheň po sobě zanechal!“

To vykřikl a už zase uháněl.

Svatý reb Írele ze Strelisky se ještě nějaký čas na Majrla hněval. Nakonec však byl přece jen nucen všechno mu prominout.

Reb Írele měl totiž jednoho chúsida, jemuž bylo souzeno žít v ještě větší bídě než ostatní Strelští. Ničím se nechtěl dát reb Írele pohnout, aby se za toho nešťastníka pomodlil, a tak jeho bídu zmírnil svou přímlovou u Pána Boha. –

Víte, že reb Írele ze Strelisky se modlil toliko za duchovní blaho svých milovaných chasidů, a nikoliv též za jejich zdar hmotný! A od téhle zásady nechtěl se reb Írele odchýlit ani teď.

Chúsídova žena tedy na muže naléhala, aby putoval do Přemyšlan k reb Majrlovi a aby ho poprosil o přimluvu u Pána Boha, když toho nebylo lze dosíci u reb Írele streliského.

Chúsíd se dlouho vzpíral, ale jak bída doléhala stále víc, řeči ženiny byly čím dál pádnější.

Nakonec se tedy odhodlal.

„A kde jsi bral až dosud na živobytí?“ tázal se jej reb Majrl.

„Mlynář, hokyně i řezník mi dávali na dluh.“

„A myslíš, že by ti počkali, kdybys u nich vzal na dluh ještě jednou?“

„Doufám, že by mi ještě na jeden šabes počkali, ačkoli jsem jim dlužen už za několik týdnů.“

„Tak poslyš, co ti řeknu. Já ti pomoci nemohu, protože nejsi mým chúsídem, nýbrž Streliského. Ale poradím ti.“

Jdi a vezmi si zase na dluh všechno, co pro tenhle šabes potřebuješ. Polovinu si nech, ostatek svaž do uzlíčku a dovez do Strelisky. Bude arcí celý týden pršet a na silnici bude mnoho bláta. Ale ve čtvrtek umrzne a v noci napadne sněhu, takže budeš moci zapráhnout a jet pěkně po saních. Až tam přijedeš, pootevřeš dveře reb Írelovy jizby, vhodíš uzlík do světnice, rychle zavřeš, sedneš do saní a zase honem odjedeš. Dej pozor, aby tě nikdo neviděl, a nikomu o tom všem nic neříkej. O ostatek se nestarej. Bude ti pomoheno navždy.“

Chúsíd šel a zařídil vše, jak mu Majrl nakázal. Všechno pěkně šlo. Obchodníci mu počkali a skutečně také celý týden pršelo až do čtvrtka, kdy umrzlo, jak to reb Majrl předpověděl.

V onom týdnu bylo v Strelisce velmi zle. Ani jediný chúsíd se v tom týdnu neukázal. Kdo by se také byl v tom blátě brodil? Zkrátka nikdo nepřišel, nikdo nic nepřinesl. Konečně, nebylo by to ani vadilo. Ve všední dny byli ve Strelisce na půst zvyklí.

Ale blížil se svatý šabes. Paní Fráde, manželka reb Írelova, nevěděla si rady.

Ve čtvrtek večer nebylo ještě kde nic tu nic.

„Jdi,“ nařídil reb Írele zoufalé manželce, „zatop v peci a dej ohřát vodu na zadělávání!“

Tak velká byla jeho víra ve Všemohoucího. Byl přesvědčen, že mu Hospodin pomůže v poslední chvíli.

Šla žena, zatopila, vodu postavila, všechno připravila, ale zázrak se nedělal. Nikdo nepřicházel, nikdo nic nepřinesl.

Vidí žena, jak oheň v peci pomalu hasne a jak voda chladne.

I usedla na lavici, tvář položila do dlaní a plakala.

Najednou slyší, jak kdosi otevřel dveře a hned je zase zavřel. Vstane a jde se podívat, kdo to.

V pološeru o cosi zakopla. Shýbne se a vidí pěkný raneček. Nahlédla dovnitř a vykřikla radostí. Všecko, co pro svatý šabes potřebuje, všecko je tady!

To snad poslal Pán Bůh dobrotivého anděla a nadělil jim tohle bohatství.

Vzpomíná žena, jak prorok Eliáš se skrýval před dráby modloslužebnice Izébely a jak Pán se staral o služebníka svého a poslal mu havrany, i krmili jej masem.

A co dělal v té chvíli svatý reb Írele? – Zapomněl svatý Íreliček na své slavné zásady, nevzpomněl, že nechce nikdy ztráceti před tváří Nejvyššího ani jediného slůvka v hmotný prospěch svých milých chasidků, na všechno to radostí zapomněl, vida, jak kdosi neznámý takhle bohatě jeho dům znenadání podaroval. I zvolal svatý reb Írele z hloubi čistého srdce svého:

„Kéž by to Pán Bůh tomu člověku tisíckrát oplátit ráčil!“

A tohle právě svatý Majrlíček přemyšlanský čekal. Tohle chtěl, bystroušek, dosíci, takhle chtěl svatého reb Ćrela streliského tím překvapením přiměti, aby se zapomněl a od své zásady se aspoň tentokrát uchýlil a za ubožákovo blaho vezdejší se pomodlil, třebas i jen jedním výkřikem. Pro tohle tedy svatý Majrlíček onoho chúsida k tomu všemu navedl a ten celý plán pěkně ukutil, jak povědomo. A tak tedy svatý Majrlíček na toho svatého Ćrelíčka tentokrát přece jen vyžrál!

A od té chvíle se počalo onomu chudému chúsidovi vést stále lépe a lépe. Dluhy brzy poplatil a už nikdy ničím netrpěl.

Byl také vzápětí vypátrán. Stopa saní v čerstvém sněhu, vedoucí od jeho chalupy až k domu svatého Streliského jej prozradila. A že za tím vším vězel přemyšlanský Majrlíček, nezůstalo ovšem také utajeno.

„Vidiš,“ řekla tenkrát paní Fráde svému svatému manželovi. „Ty se na Majrlíčka hněváš, a on je takový hodný a takhle se o nás stará.“

A tím byly ukončeny válečné operace Strelisky proti Přemyšlanům.

Zase jednou se naplnila pravdivá slova Talmudu:

„Učenci rozmnožují ve světě mír.“

Hluboké přátelství bylo mezi Majrlem a svatým reb Jisrúlem z Řízenu. Jednou před svátkem letnic poslal k řízenskému světci posla s dotazem, jak se zachovat o nastávajícím svátku, až bude jisti „kreplach“.

Nejdříve však musím milým čtenářům a hlavně čtenářkám povědět, co to jsou tahle židovská kreplach. Nuže: kreplach jsou knedlíčky nekynuté nebo taštičky třírohé, na drobno sekaným masem plněné. Jíme je celkem jen čtyřikrát do roka. Letnice jsou jedním z těchto velevýznamných

dnů. Jenže o letnicích neplníme kreplach masem a nevaříme je v polévce jako jindy, nýbrž plníme je tentokrát tvarohem a vaříme je zvlášť. Jestli jste ještě nikdy nejedli kreplach, mnoho jste ztratili.

A právě pojidání těchto kreplach o nastávajících letnicích dalo tehdy Majrlíčkovi mnoho přemýšlení. Dotaz k řízenskému světci zněl totiž takto:

„Co má Majrlíček dělat s kreplach? Má sníst jen jedno krepl – to by bylo pro Majrlíčka málo. Dvě kreplach přece jíst nemůže. Neboť pojidání dvojic je škodlivé. Vždyť v Talmudu stojí, že *Ašmodaj*, náčelník nečistých duchů, vládne nad všemi dvojicemi. A tři kreplach Majrl ovšem také jíst nemůže, nechce-li, aby se o něm řeklo, že je žrout. Tak co tedy má Majrlíček dělat?“

Přemyšlanští již konali přípravy pro svátek. Světnice zdobili zelenými ratolestmi a z papíru dovedně vystřihávali pěkné ozdůbky „šviislach“ a „rejzelach“ a lepili si je na okna. Majrlíček však byl jako na trní. Zdalipak se posel ještě včas vrátí a radu svatého Řízenského mu přinese? Chvála Nejvyššímu, Majrlíček se dočkal!

Svatý Řízenský rozřešil těžký problém opravdu šalamounsky. Vzkázal Majrlovi, aby snědl o letnicích jen jedno krepl, ale tak veliké, že by se objemem rovnalo dvěma kreplům...

Není možno rozepisovat se o hlubokém smyslu této učené response. Musili bychom nejdříve sami poznati mystický význam jednotlivých pokrmů, mezi nimi i kreplach. To však směji vědět jenom svatí. Nám snad je dovoleno napovědět aspoň tolik, že svátek letnic je den, kdy se Bůh spojuje prostřednictvím zjeveného Zákona v jednu nedělitelnou mystickou jednotu s Izraelem. Tedy dvě kreplach, jež jsou v podstatě jedním.

Zbývá ovšem ještě jedna otázka nerozřešena. Proč použil Majrl posla? Otázka, týkající se ostatně též i svrchu

uvedeného vzkazu svaté Malkele z Belzu. Vždyť přece cadikové nepotřebují k vzájemné výměně myšlenek prostřednictví posílů. Je známo, že všichni světci jsou v myšlenkách stále spojeni, že vědí přesně, co kterýkoli z nich právě koná, o čem přemýšlí, o čem prosí Boha, ba i sny jednoho jsou vzápětí známy druhému. Největší vzdálenost není přitom na překážku. Nač tedy poslové?

I to je ovšem velké tajemství. – – –

Prátele Ríženského s Majrlem bylo přerušeno teprve odchodem Majrlovým z tohoto světa. Bylo to v předvečer novoluní měsíce sivánu. Onoho večera zhasly samy sebou obě svíce na stole svatého Ríženského v Sadagoře.

„Zhaslo veliké světlo,“ řekl ríženský světec.

Zhaslo veliké světlo.

*Vy však, kdož žítí chcete, do té druhé Brány
se mnou vejděte, neboť tam se dočtete*

– kterak rabi Pinchas zakládá synagogu pražskou, Šaul Vál však že králem zvolen šlechtou polskou. – Poutník pak teskní před horou Asamónskou. – Rabi Pinchas divotvůrce že je veliký mudrlec, a což jeho osel?! – A že každý máš být vesel. – Svatý reb Naftúli šprýmovně rýmuje, čili že ten světec i Nebesa rozesměje. – Kterak svatý reb Naftúli ztrestal všetečníka a že měl chytrého synka. – O řeči německé, a ta naše jidiš krásnější že v mnohém. – A jak Lejzr-gabe smlouvá s Pánem Bohem. – Jak ten světcův kašel nemůže Lejzrem hnouti a proč reb Naftúli nemohl přetrhnouti.

Brána třetí

*Vzor pokolení a srdcí našich potěšení,
světec – toť světa kámen základní*

naš učitel a náš pán

SVATÝ REB NAFTÚLI Z ROPŠICE

kéž nás Světlo jeho velkých zásluh chrání!

Znáte zajisté pražskou synagogu Pinchasovu. Dívá se přece tak moudře na sněmovnu, v němém údivu a očekávání. Nuže, reb Pinchas, její zakladatel, byl pradědem našeho svatého reb Naftúliho ropšického. Tenhle pražský rabi, Pinchas, byl veliká osobnost. Byl též spřízněn s Šaulem Válem, vnukem učeného italského rabína Meira z Paduy. (Téhož rabína Meira z Paduy, jenž je též předkem *Karla Marxe*.) Také tenhle Šaul Vál byl veliký mudřec. Tak slavný v celém Polsku, že byl – je tomu už dobrých tři sta padesát roků – polskou šlechtou podle návrhu knížete Radziwila, svého přítele, zvolen polským králem. Přijal všechny pocty příslušející polským králům a zapsal své zásady spravedlnosti a lidskosti do dvorní kroniky. Ráno se vlády zřekl. Panoval jen jednu noc. Reb Pinchas, pražský předek svatého reb Naftúliho ropšického, je pohřben v Krakově. Byla v něm vtělena duše rabína Pinchasa ben Jáira, jenž byl pochován půldruhého tisíce let předtím v Palestině. V překrásném údolí pod strání, na níž stojí jako přilepené idylické městečko Safed. A naproti, na druhé straně údolíčka, sní veleba hory Asamónu svůj odvěký sen. Nedostává se mi slov, abych vám vylíčil, jak je ten její sen smutný a jakým žalem se naplnilo srdce mé, když jsem ji poprvé spatřil na své pouti do Svaté země. Je

zajisté jen proto ta hora Asamónská takhle smutná, protože už několik staletí pohlíží na hrob světce tak nesmírného, jakým byl rabi Pinchas ben Jaír. Rabi Pinchas ben Jaír byl totiž veliký divotvůrce. Talmud o něm povídá podivuhodné věci. A vypravuje nám také o zázračné moudrosti jeho osla. Říká: „Jestliže andělé byli předkové naši, jsme my už pouze lidmi. Jestliže však byli lidmi oni, jsme my už jen osly. V tom případě se však nevyrovnáme ani zdaleka oslovi rabiho Pinchasa ben Jáira.“

V oslovi rabiho Pinchasa ben Jáira byla vtělena duše Ismaela, praotce lidu arabského. Proto byl ten osel tak moudrý. Neboť též Ismael byl synem Abrahama, tatíčka našeho.

Ale myslím, že jsem chtěl původně vyprávět o svatém reb Naftúlim z Ropšice. Nehněvejte se, že jsem tak zaběhl. Však už víte, jací jsme my, chasidští vypravěči, povídálkové. Ale abych pravdu děl, ani se mi už do těch Ropšic nechce. Ne že by to snad bylo menší hnízdečko než náš Belz. Ale protože je tam málo chasidů. Jen tak každý třetí z těch požehnaných tří tisíců duší. Nebýt svatého reb Naftúliho, byly by tedy Ropšice velmi smutným místem. Jenže svatý reb Naftúli, ten dovedl rozesmát i Nebesa.

Jednou putoval k svatému Kazateli do Kožnice. Již se blížil k městu, když tu – bylo to pozdě večer – spatří v dálce světlo. Zabočí tam a vidí, že je to osvětlená chalupa. Vstoupil. V chalupě právě měli svatební hostinu. Jenže nevěsta nechtěla jíst s ženichem z jedné misky Zlatou polévku! Nad svatební Zlatou polévkou uronilo už nejedno krásné oko hořkou slzu. Ne snad že by Zlatá polévka – z kuřat – byla tak špatná. Pravý opak je pravda. Ale jak by si při ní ženich s nevěstou nepoplakali? Vždyť se tyhle dvě děti jakživý trebas ani neviděly, a teď najednou mají jíst spolu Zlatou polévku z jedné misky! Zkrátka nevěsta že Zlatou polévku jíst nebude a nebude. A proč? Protože prý

tu není žádný *badchn*. A v tom měla pravdu. *Badchn*, čili jak vy říkáte komik nebo konferenciér, nesmí arci chybět při řádné veselce. Ženicha a nevěstu obveselovati je přece jednou z nejdůležitějších povinností každého zbožného, a tak, jako to umí *badchn* svými ad hoc skládanými žertovnými rýmy, byste věru nikdo nedokázal. Vidí svatý reb Naftúli, v jakých jsou tihle dobří lidé nesnázích, a zželelo se mu jich nemálo. I pozdvihl svůj hlas vesele a zanotoval:

*Badchena že potřebujete a nic více?
Vždyť já jsem ten Naftúli z Kopicinice!*

Nebyl ani dost málo z Kopicinice. Byl z Ropšice. Ale do rýmu mu to šlo takhle také, a že je slavným ropšickým světcem, nechtěl prozradit, aby ty prostě vesničany nepolekal. A už si honem vykasal rukávy a začal z nich sypat rýmy, že by to tak nedovedl ani nejzkušenější *badchn* z povolání. Na jméno každického hosta měl nějaký ten šikovný rým hned pohotově a vždycky, vždycky trefil to pravé. Zkrátka byla to švanda k nepopsání. Nevěstě tekly z očí slzičky smíchem. Ještě celinký měsíc se potom s ženichem za břicho popadali a smíchy se váleli, když si na tohle vyrazení vzpomněli. Chýlilo se už k půlnoci a reb Naftúli ještě neustále rýmoval a svatebčané se smáli a smáli, až okna řinčela.

V té chvíli už vstával v Kožnici svatý Kazatel, aby se jako obyčejně modlil půlnoční. Popelem své svaté čelo pomazal a usedl na prahu jizby na zem.

Než co to? Slova mu vázla na rtech. To bylo nedobré znamení. Dokud ještě stál na Sionu náš Chrám a věčný oheň planul na oltáři, bylo každému, kdo přišel Hospodinu obětovat, přáno, aby se přesvědčil, zda byla jeho oběť v milosti přijata či nikoliv. Spravedlivému se totiž zjevila v plamenech oltáře ohnivá podoba královského lva, který tam sestoupil z nebes a oběť strávil; bezbožník však uzřel

v plamenech podobu nečistého psa. Nyní, když již Chrám nemáme, aniž ohně věčného na oltáři, a obětí zápalnou je jen ta naše modlitba, virne též, kdy je v milosti přijata, a kdy nikoli. Když ano, plyne z našich rtů tak lehce a ruče, jako by byla vytryskla z našich srdcí. Když však je odmítnuta, tu se zajíkáme, zarážíme, slova zadrháváme. I poznal svatý Kožnický, že té noci jsou jeho slzy nežádoucí. Jindy mu všechny sféry pomáhaly plakat. Nebesa žíznila po jeho svatých slzách jako úhor po jarním dešti. Neboť v ten den, kdy náš Chrám jeruzalémský spálen byl – praví Talmud – uzavřely se všechny brány nebes a již se neotevřely. Jen Brána slz – ta se nikdy nezavřela. Dnes si však na něj, reb Jisrůlka kožnického, jak se zdá, v nebi ani nevzpomněli a i tím jeho pláčem pohrdli. Příčinu ovšem vypátral jeho svatý duch za okamžik. Dnes neměli v nebi na jeho pláč kdy. Šprýmy svatého reb Naftúliho z Ropšice tam na té lesní samotě otráslly v té chvíli všemi nadpozemskými světy. Radostí a veselím naplnily se i ty nejtajemnější komnaty Páně. – – –

Reb Naftúli je středem nejedné rozmarné historky. Nebyl však, jak už jste zajisté sami vycítili, člověkem obyčejným. Nebyl nějakým židovským Enšpiglem, jakým byl například šprýmař Heršele z Ostropolji. Reb Naftúli byl světec. Žil víc v nebi než na zemi. Pokud však na zemi dlel, kysele se netvářil a život pozemský lidem neznechucoval ztrápeným obličejem. Jako každý opravdový světec chtěl reb Naftúli, abychom byli veselí, a nikoli zarmoucení.

Je sice pravda, že ode dne, kdy zločinná ruka Titova spálila naši jeruzalémskou svatyni a Římané nás rozprášili mezi národy, do tohoto hořkého *gúlesu* (vyhnanství), rostou naše útrapy hodinu od hodiny, jak nám už Mojžíš prorokoval. „Vždyť ani nebe není již tak modré a láska není již tak sladká, jako bývaly, dokud stávala naše svatyně na Sionu“ – říká Talmud. Avšak ode dne, kdy náš Jeru-

zalem spálen jest, staví se Jeruzalém nový. Staví jej v nebi andělé Páně, staví jej z našich nejčistších modliteb a skutků záslužných a z našich dobrých nápadů, které míváme při studiu Zákona. Staví pilně dnem i nocí. Staví andělkové jako včelíčky. Až budou se svým dílem hotovi, snesou je na svých perutích ohnivých a postaví na hoře Sionské. Přejde Mesiáš a potom Pán Bůh usedne na svém slavném trůně a bude soudit národy.

My chasidé můžeme být klidni. Pro nás rozsudek špatně dopadnout nemůže. Nač se tedy trápit? K zármutku věru není příčiny.

Zase jednou vystoupil svatý reb Naftúli do nebe. I vidí tam andělíčka, jenž nese skvostné nádoby z ryzího zlata.

„Odkud máš ty nádoby a kam s nimi tak pospícháš?“ tázal se ho reb Naftúli.

„Jsou to nádoby obětní,“ odvětil posel Boží. „Povstaly z modliteb tvých rtů a ze slzí tvých očí a nesu je do nového chrámu.“

Svatý reb Naftúli měl synka, který měl sice dobrou hlavu, jenže si raději hrál, než se učil. Reb Naftúli mu domlouval:

„Víš, že svatý Baal-Šem řekl, že si má člověk brát příklad z Pokušitele? Tak jako Pokušitel nikdy nezahálí a neustále vykonává poslání, jímž ho Stvořitel pověřil, totiž svádí ustavičně člověka k hříchu – podobně má i člověk vykonávat své poslání nepřetržitě, totiž Stvořiteli bez přestání sloužit a učit se dobré konati.“

„To je správné,“ odsekl synek. „Jenže Pokušitel to má lehké. Jemu je snadno vůli Stvořitelovu neustále plnit, poněvadž on, Pokušitel, nemá v sobě žádného dalšího pokušitele. Kdežto já mám v sobě Pokušitele.“

Jindy pravil reb Naftúli synkovi:

„Dám ti dukát, povíš-li mi, kde je Bůh.“

„Tati,“ řeklo dítě, „já ti dám tisíc dukátů, povíš-li mi, kde Bůh není...“

Reb Naftáli měl rád vtipné lidi, všetečné však příliš nemiloval. Poslyšme, jak jednoho takového vyplatil. Vyzvídal, proč reb Naftáli nosí vždycky kalhoty z bílého plátna.

„To ti povědět nemohu,“ řekl světec. „Je to tajemství.“

Všetečka, uslyšev slovo tajemství, byl ještě zvědavější a naléhal na světce tím více.

„Tajemství, s tím se mohu svěřit jen člověku, který se předtím šest dní postí.“

Chlapík byl tak zvědavý, že se skutečně vydržel postit šest dní. Potom přišel znovu.

„Tak teď ti to tedy povím, ale slib mi, že mé tajemství nikomu neprozradíš, co budu živ.“

Chlap se zapřisáhl.

Reb Naftáli jej uvedl do pokoje a z pokoje do druhého pokoje a z druhého do třetího. Potom se ještě jednou vrátil, aby se přesvědčil, zdali jsou všechny dveře dobře zavřeny, aby snad tajemství nevyslechl nikdo nepovolaný. Chlap už byl jako na trní.

Reb Naftáli zvažněl. Naklonil se k uchu adepta tajemství a zašeptal: „Věz, že kalhoty z bílého plátna nosím proto, poněvadž jsou nejlacinější...“

„Jakže!“ vzkřikl zklamaný zvědavec. „Pro tohle jsem se šest dní postil? Nač to tajnůstkářství?!“

Svatý reb Naftáli se čtverácky usmál.

„Protože kdyby se to lidé dověděli, dávali by si šít také takové kalhoty, a hned by byly dražší. Nedostal bych je už tak lacino... Tak tedy nezapomeň na slib a nikomu nic nepovídej, co budu živ!“

Tyhle dva příběhy – kde Bůh je a kde Bůh není a tento o potrestané zvědavosti – se vám snad budou zdát nějak známé. Možná že některý z vás se bude tázat, jak se

mohly nastěhovat do Ropšice odněkud z renesance a odněkud až z antiky. Ale ve skutečnosti není na tom nic tak příliš divného. Mohou-li se stěhovat duše, proč by se nemohly stěhovat také příběhy?

Kdosi říkal, že po celý život od rána až do večera se dře a plahočí, a přece nemá z toho všeho užitek pražádný.

„Zdalipak budu blažen aspoň po smrti?“

„Blázínku,“ odpověděl mu svatý reb Naftáli, „není-li ti dán požitek tohoto světa, ačkoli se o něj tolik namáháš, jak se můžeš domnívat, že se ti dostane blaženosti ve světě budoucím, o nějž se nenamáháš vůbec?“ – – –

Lublinský Jasnovidec kdysi pravil, že Bůh nežádá od nás pražádné chytrosti. Chce, abychom mu sloužili prostotou srdce. Neboť je psáno: „Buď *prostý* před Hospodinem, Bohem svým!“

„To je správné,“ řekl na to svatý reb Naftáli. „Jenže abychom byli prostí před *Bohem* – právě k tomu je třeba veliké chytrosti.“

Řeči: ruštinu, maďarštinu a němčinu charakterizoval svatý reb Naftáli ne právě příznivě:

„Ruština zosobňuje *recíche* neboli násilí. Maďarština *ny-jef* čili smyslnost a němčina zosobňuje to nejhorší, totiž nevěrectví - *apikorses*.“

Arciže se podobá němčina naší jidiš, jako se podobá opice člověku. Ale nejedna lež se podobá pravdě tak, že od ní není téměř k rozeznání. A kromě toho táži se vás: Cožpak můžeme my, chasidé, za to, že *oni*, totiž *Jekes* čili Němci, nám tu naši krásnou jidiš vzali a udělali si z ní svou *dáč* neboli němčinu?!

Ale jak to udělali?! Aby je za to Bůh ztrestal!

Naše poctivá židovská *jouch* jim, jak se zdá, nešmakovala. Jedí namísto ní „supe“. Francouzovi ji vzali od úst i se

lžící; neurvalci! Naše *míme* jim nebyla pravděpodobně dost vznešená. Dobráčka stará. Vypůjčili si ji tedy také od Francouze a říkají jí „tante“! Ani naše *šelkes* (šle) se pro ně nehodily. Jenomže by jim bez nich, s odpuštěním, možná kalhoty spadly z těla. Vždyť beztoho gartl nemají a *pasik* také asi sotva. Víte, co nosí *Jeke* namísto našich šelkes? – „Hózntrégr“! Jako kdyby třebaš krejčovský uředník, kterého jeho mistr pošle, aby zákazníkovi donesl kalhoty, byl – *šlemi*. Na ruku si vám Jeke neoblékne *henčkes*, ani když jde do bálu! Víte, co má na ruce? Obouvá si prosím botu na ruku: „handšů“... Takoví jsou tihle Němci *baťárové*, neomalenci.

Ba dokonce i nad naším dědou, nad naším ctihodným *zejde*, a nad naší moudrou *babe* ohruňují praví Němci nezdvorně nosy, ač je mají beztak mrňavé, jako jsou nosičky nepodařených nedochůdčat. Oni tam na Západě chtějí mít totiž „grósfátr“ a „grósmutr“. Hlupáci! Vždyť právě naopak jsou dědečkové a babičky obyčejně docela malinkatí a ne grós. Ale mluvte s Němci! Jen se o to, prosím pokuste!

A což teprve to naše bohatství! Když chudý Němec ráno vstává a ptá se ženy, co bude dnes k obědu, slyší každý den stejnou odpověď: „Erdeplf“. Jen tak někdy pro změnu má také „kartofln“. Jak mu je asi potom celý den, chudákoví, když každé ráno slyší totéž a jedno?!

Kdežto my? – My také ovšem jíme jen brambory a zas jen brambory, ale přece máme každý den něco jiného: v neděli kartofljes, v pondělí žemakes, v úterý erdepl, ve středu bulbes, ve čtvrtek barbuljes, v pátek třebaš krumpírn a na svatý šabes si uděláme kigl – bramboráček.

Zůstaneme proto své krásné jidiš věrni až do příchodu mesiášova. To jen tak mimochodem.

Každý rebe má asistenty. Říkáme jim *gabújim*.

Také svatý reb Naftúli měl takového *gabe*. Jmenoval se

Lejzr, nemýlím-li se. Tenhle Lejzr-gabe byl dobrák od kosti. Jenže mival někdy pořouchlé nápady. Ale reb Naftúli měl Lejzra od srdce rád. Snad právě pro tu jeho chybu. Nuže tenhle Lejzr-gabe je autorem vtipu, který již dávno se dostal daleko za hranice chasidské říše.

Svatý reb Naftúli jednoho dne pozoruje, že Lejzr-gabe je dnes nějak zasmušilý.

Ptá se ho: „Co je ti, Lejzre?“

„Ale, spor mám s Pánem Bohem.“

„Spor s Pánem Bohem? A o co běží?“

„Řekl jsem Pánu Bohu: Náš rebe říká, že u tebe, Bože, je tisíc let jako okamžik. Když je u tebe, Pane Bože, tisíc let jako okamžik, povídám ti já, Lejzr-gabe, že tisíc dukátů je u tebe jako jeden dukát. Pane na nebesích, co ti to ublíží, dáš-li mně, Lejzrovi, jeden takový svůj dukát?!“

„A co tomu říká Pán Bůh?“

„Pán Bůh říká: Lejzre-gabe, počkej okamžik!“

Některé své výkony nesmíme „přetrhnout“, přerušit slovem. Mafsik zán tomu říkáme židovsky. Předně nesmíme *promluvit* všedního slova při hlavních částech modlitby. Nesmíme však také promluvit, pokud jsme po umytí rukou před jídlem chleba nepožehnali a první sousto nespolkli, a nesmíme konečně mluvit, když jsme tam, kde – jak vzletně pravíme, „není dne a není noci“. To není žádný Archaion, nýbrž je to tam, kam i císař pán chodí pěšky. Na toaletě.

Svatý reb Naftúli se hotovil k svačině. Lejzr-gabe přinesl chléb a kávu. Reb Naftúli se opásal gartlem, opláchl si ruce a utírá se. Podívá se při tom na stůl a vidí, že tam není lžička ke kávě. To ji Lejzr opominul přinést.

„Přetrhnout“ slovem v té chvíli reb Naftúli ovšem nesměl. Co tedy udělal? Inu to, co by při takové příležitosti každý chúsíd dělal: kašlal.

Řádný gabe už takovému kašlání rozumí. Ale Lejzr?
Kdepak! Dřepěl si pěkně u kamen na lavici jako zařezaný a kašlí reb Naftúliho porozumět ne a ne. Lišák starý!
Svatý reb Naftúli byl nucen mlčet a sousto spolknout.
„Proč jsi sem nedal lžičku? Vždyť jsem kašlal,“ tázal se konečně.

„Nevěděl jsem, že kašel znamená lžičku.“
Než se Lejzr z kuchyně přibatolil se lžičkou, káva vystydlá. Reb Naftúli se zlobil. Nezlobil se ovšem. Světec se nezlobí nikdy. Ale vypadalo to tak.

„Nu, nu,“ bručel Lejzr, „však podruhé už budu vědět.“
Jednou byl reb Naftúli opět tam, kde není dne a není noci. Lejzrovi se tam zachtělo také. Našel však zavřená dvířka. Sedl si tedy na lavici a trpělivě čekal, až se dvířka otevrou.

Jenže dvířka se neotvírala. A v takové chvíli jsou okamžiky opravdu tisíciletí. Když to už nebylo k vydržení, vstal a na dvířka zabušil se vši rozhodností. Zdvořilé to nebylo. Ale na tom záleželo Lejzrovi tenkrát po čertech málo.

Svatý reb Naftúli právě v té chvíli nemohl „přetrhnout“. Aby útočníka zahnal, učinil tedy zase to, co by v takové choulostivé situaci každý chúsíd udělal: zakašlal.

Lejzr šel – a přinesl lžičku... Takový vám to byl šibal...

Dne 11. v měsíci ijáru oslavujeme každoročně úmrtí svatého reb Naftúliho z Ropšice. Zpíváme jeho krásné zpěvy, povídáme si tyhle veselé příběhy a popijíme kořalku. Jenom šestadevadesátiprocentní ovšem! Přitom si podáváme ruce a přejeme všem *lechájim*. To znamená „živijó“.

Reb Naftúli je autorem knih: Spěchající laňka (Ajala šelucha) a Sémě svatosti (Zera kodeš). Jsou to vznešené věci a tajemství přehluboká.

*Vy pak, kdož žítí chcete, do té druhé Brány se mnou
vejděte, neb tam se dočtete*

– o té naší svátosti oltární aneb jak svatý reb Šúlem zří oheň tajemný. – Choť kočího převzácná je paní, krejčovina pak že těžké povolání. – Jakož Íreličkovo slavné obřezání a praotců zpívání. – Jak ten svatý Íreliček chodí do učení a kterak šlechticovi dává poučení. – A proč hříchem dědičným jsme zatíženi. – Načež následuje, jak svatý reb Jejbe jíst jej vyučuje a kterak tu kaši potom odprošuje. – Íreliček pak nachází učitele, to jest karlinského svatého reb Šlojmele. – Že svatý reb Šlojmele je Mesiášem a proč byl jest utracen. – A jakým že byl učitelem a mudrcem. – Načež svatý Íreliček se vrací k své ženě. – A jak se modlí roztouženě. – Jak je pohotový aneb Ty jeho dvě božské krávy. – Jak se nechce modlit za chasidy a proč Vúvče není z jeho lidí. – A co starý Ázik podivného vidí. – A že i ten zlý medvěd se také trochu stydí. – Jak svatý reb Jíde Herš ze Streteny k ničemu nebyl, a že k němu holubi přilétali, jen aby je zabil. – Proč tabák si zaplakal při světa stvoření, a jaké měl Avrúm Simche vidění. – Takových světců pak už ve světě není, a milí chasidkové jedou do Streteny.

Brána čtvrtá

*Ohnivý lev nebeské Akademie,
plamenný Serafín Boží.
Kdo jeho tajemství vyloží?
A kdo vypoví jeho ctnosti
a hloubku jeho moudrosti
a světlo svatosti a šlechtnosti?*

náš učitel a náš pán
SVATÝ REB ÍRELE ZE STRELISKY

kéž nás Světlo jeho zásluh chrání na věky a vždycky

Tojre je naše nejsvětější svátost. Hebrejských Pět knih Mojžišových, krasopisně a bez chybičky napsaných rukou osvědčeného písaře černou tuší na bělostném pergamenu z hovězí kůže. Mnoho loktů dlouhý pás, jehož oba konce jsou navinuty na dvou dřevěných tyčkách. Strom Života jim říkáme.

Pergamenový svitek *Tojry* je předmět drahocenný. A drahocenný bývá i sametový pláštík, do něhož jej oblékáme. Je pěkně vyšíván, starobylým symbolem šesticí-pého štítu Davidova vyzdoben. Na vrcholky Stromu Života klademe stříbrné koruny s rolničkami, na krček pláštíkem zahaleného svitku věsíme stříbrnou ručičku s nataženým ukazováčkem a na prsa svitku stříbrný štít. Svitky *Tojry* nebo *Tóry*, jak vy říkáte, chováme v modlitebně ve svato-schránce za nádhernou oponou.

Když při bohoslužbách o svatém šabesu a o svátcích je Kniha nošena synagogou, povstáváme před ní ze svých míst s větší úctou než druzí národové před svými králi. Dotýkáme se jejího roucha, líbáme je. Kdyby – Pán Bůh nedej – *Tojre* padla nešťastnou náhodou na zem, postili bychom se sedm postů, abychom její pohanění smyli. Stane-li se svitek z nějakého důvodu k předčítání neupotřebitelným, pohřbíváme jej na hřbitově s poctami náležitými.

Bůh se vtělil do Tojry a jejích svatých písmen, a tak se nám odevzdal. Dřív než byl svět, byla Tojre, tajemný Zákon Boží. Byla psána *bílým ohněm na černém ohni*, říká Talmud. A ve svatém Zóharu stojí psáno: „Bůh, Tojre a Izrael je totéž a jedno.“

O každém šabesu a o každém svátku se z Tóry veřejně předčítá. Za rok ji přečteme celou a začínáme opět znovu. Tak činíme už celá tisíciletí. Předčítání z Tóry není snadné. V Tóře není samohlásek a není v ní diakritických, rozlišovacích znamének. Nerozeznali byste v ní hebrejské *ch* od *k*, *v* od *b*, *s* od *t* apod. Každé slůvko má svou zvláštní melodii, a tou musí být při veřejném předčítání zazpíváno. Slovo následující má melodii už zase docela jinou. To všechno je nucen zdatný kantor znát z paměti, nechce-li mít ostudu. Zbožné posluchačstvo je velmi kritické a velmi temperamentní.

Každícké písmenko Tóry skrývá hluboké tajemství. Tajemství vznešenější jsou obsažena v samohláskách a ještě větší v notách. Ale tajemství nejvznešenější je pohrouženo v nepopsaném moři běle, která písmena ze všech stran obklopuje. Nikdo nedovede vyčíst toto tajemství, nikdo, nikdo je nechápe. Tak nesmírné je tajemství běle pergamentu, že celý tento svět není s to je pojmouti. Není pro ně vhodnou nádobou. Teprve svět budoucí je pochopí. Potom už nebude čteno, co v Tóře psáno, nýbrž to, co nepsáno v ní jest: pergamen bílý.

Je tisíce a tisíce kantorů, kteří dovedou předčítat z Tóry bezvadně a hbitě. Ale tak, jak z ní čítával svatý reb Írele ze Strelisky – ne, to neumí nikdo!

Svatý reb Šúlem z Belzu byl jednou o svátku letnic ve Strelisce. O tomto svátku nám dal Pán Bůh desatero přikázání. Předčítáme proto patřičnou kapitolu každoročně o letnicích z Tóry. Reb Šúlem byl zavolán, aby se podíval, jak jeho učitel předčítá.

A tu zmizel Šúlemovu zraku pergamen a Šúlem spatřil takovou Tojre, jaká byla před stvořením světa: *Bílý oheň na černém ohni!*

Takhle ovšem může zřít svatou Tojre jen takový žák, jakým byl svatý reb Šúlem, a to ještě jen tehdy, když z ní předčítá světec, jako byl svatý Íreliček.

Veliká *cadékes* byla už maminka Íreličkova; dokonalá světi-ce. Jmenovala se Rivkele. Byla sirotek. Staříčků dědeček a babička ji vychovávali v jedné vsi nedaleko městečka Janova. Avšak i dědeček a babička ji brzy umřeli. *Púric*, tj. šlechtic, dal dědečka ubíčovat a babička zemřela žalem. Rivkele šla do služby. Nebylo jí tehdy ani dvanáct let. Sloužila v krčmě a byla tichá a pracovitá. Krčmář a krčmářka nemohli si ji vynachválit.

Do krčmy docházelo mnoho kočích. Lid hrubý a nevzdělaný. Neustále jen hráli karty a na Pána Boha ani nevzpomněli. Rukou před jídlem si nemyli a Rivkele nikdy neviděla, že by se modlili. Proto si také nevšímala jejich poznámek o své kráse. Byl však mezi nimi jeden, který byl zcela jiný. Každého jitra si ovinul řemínky a zbožně se modlil. Před jídlem si myl ruce a po jídle děkoval Hospodinu, že „žije celý svět svou dobrotivostí a laskavostí, milosrdenstvím a slitováním, a potravu připravuje všem svým tvorům, a že nám dal tu svou zem dobrou, širokou a krásnou a svůj Zákon a příkazy tajemné a svatý Jeruzalém, město své“. Karet se ten člověk nikdy nedotkl. Jmenoval se Piněle neboli Pinches. Krčmářka brzy poznala, že tenhle Piněle se děvčeti zalíbil, a řekla to muži. Smluvili se, že vykonají dobrý skutek, že sirotek za kočího provdají. Od té chvíle byli Pinches a Revkele ženichem a nevěstou.

Vesnicí projížděl tehdy náhodou svatý rebe reb Bér, Kazatel z Meziriče, jehož zásluh Světlo nechť nás chrání. Piněle se ho tázal, co o sňatku soudí.

Světce odpověděl: „Nevěsta tvá je dívka bez hany. Dá ti syna, který bude opravdovým požehnáním Božím.“

Rivkele prý nebyla po svatbě šťastna. Pro její hlubokou duši byl Pinches člověk příliš prostý. Brzy se však smířila se svým údělem. Vždyť byl sňatek uzavřen se souhlasem svatého rebe reb Béra! Její štěstí bylo dokonalé, když se jim narodil chlapeček.

Íre mu dal otec jméno v Izraeli.

Vypravuje se, že když ještě byla Rivkele v jiném stavu, přišla jednou do Meziriče. A jak přestoupila práh světcovy jizby, vstal svatý rebe reb Bér uctivě ze své stolice. Divili se žáci, že světec vstává před obyčejnou ženou.

I pravil svatý rebe reb Bér žákům: „Vězte, že dítě, které tato zbožná žena nosí pod srdcem, bude jednou světlem, které bude zářit celému Izraeli.“

Íreliček bylo podivné děťátko. Jednou si hraje před domem, a tu, z ničeho nic, dá se do hrozného pláče. Jak to dovedou jen děti.

„Piněle, běž se podívat, co se mu stalo!“ volala Rivkele z kuchyně na muže.

„Nic, tatínku, nic se mi nestalo,“ povídá Íreliček. „Ale bylo mi najednou tak nějak líto milého Pána Boha. Jak je mu asi smutno, že nemá všechny své dětičky u sebe!“

Kočí je celé dny na cestách, a přitom pramálo vydělá. A Piněle chtěl být stále u svého Írelička. Nechal tedy vůz vozem a nastěhoval se do Janova. Přes noc byl z něho krejčí. Jenže tam v Janově byl každý sedmý Žid krejčím a na parádu si Janovští tuze nepotrpěli. Sváteční *bekiše* (kaftan) se dědila z otce na syna do třetího a čtvrtého pokolení, a když z všední visely cáry, nebolelo to ani nejbohatší. Práce bylo málo, peněz ještě méně.

Rodiče Íreličkovi byli chudí. Neměli ani na učitele, který

by jejich synka učil slovu Božímu, ačkoli Íreličkovi byly už pomalu tři roky.

Naštěstí bydlil v sousední dědině zámožný židovský pachtýř, jenž vydržoval pro své již dorůstající děti domácího učitele. A ten pachtýř dovolil, aby se Írele učil slovu Božímu zároveň s jeho syny.

Však už také bylo na čase. Nadcházel právě den třetích narozenin Íreličkových. Ostríhali tedy Íreličkovi vlásky – až do tří let totiž děti nestříháme – hlavičku ještě k tomu oholili, jen pejzičky nechali. Vykoupali milého Írelička a oblékli mu šabesový kaftánek. Potom postavili Írelička na stůl, nasadili mu ne otcův šabesový štráml, jak se obyčejně takovým dětičkám půjčuje, nýbrž ten ohromný širák, černý sametový, jaký nosívali muži, kteří mají mezi svými předky nějakého slavného rabína. Írelička nebylo pod tím širákem skoro ani vidět. Však také žádného slavného předka neměl. Dali taky Íreličkovi na krček krásný zlatý řetěz. Těžký, že jej jen tak tak unesl. Statkářka jej zdědila po své drahé prabábě – mír její památce! – a půjčovala jej hodným dětičkám k jejich třetím narozeninám. Takhle vyšňořen musil milý Íreliček na tom stole kázat. Pamlsků pro něj, chudáčka, neměli. Ale přece jen to byly velmi slavné narozeniny, tyhle Íreličkovy. Neboť Íreliček nekázal, jako „kážou“ při svých narozeninách jiná tříletá děcka. Íreliček, moudrý Íreliček – kázal doopravdy. Jako velký a učený člověk! – Tak se stal z Írelička žáček.

Od té doby chodíval Írele přes luka a lesy den co den do vzdálené obce. Chodil sám. Nikdo ho nedoprovázal. Bylo to zajisté řízení vševědoucího Boha. Neboť daleké každodenní putování Íreličkovo přispělo nemálo k tomu, že se jeho dětská duše záhy rozvinula tak krásně jako ten květ na lukách, jimiž chodil.

Šel Ćrelíček cestou svou v myšlenkách.

Púric toho kraje byl člověk vzdělaný a dobrý. Rád čítával v knihách a znal všechny moudrosti křesťanů, jimž říkají filosofie.

Vidí púric, jak se Ćrelíček vrací z učení. Ćre šel jako ve snách.

„Ćre, Ćre!“ volá púric.

Ćrelíček nic. Neviděl a neslyšel.

„O čem tolik přemýšlíš?“ tázal se hodný púric hoch, když se ho konečně přece dovolal.

Ćre se šlechtici zdvořile omluvil a dal se do povídání. Bylo to obdivuhodné. Všechno, všecinko, co kdy púric četl v knihách, bylo v slovech Ćrelíčkových, a ještě mnohé, o čem se těm púricovým filosofům nikdy ani nesnilo.

Když bylo Ćrelíčkoví třináct let, znal všech třicet šest částí Talmudu i celé čtyři díly Šulchan áruchu. Když dovršil rok patnáctý, rozuměl všem tajům *kabaly*. Z široka daleka přicházeli žáci, aby je reb Ćre v tajemství Boží zasvětil. A dobrotivý Ćrelíček nedovedl odpirati.

Spisy *Maimonidovy* znal svatý reb Ćrele streliský doslova nazpaměť i s komentáři.

O svém zrození vyprávěl jednou po letech takto:

„Můj otec, blahé paměti, byl zpočátku vozkou, později krejčím. Bydlil na vesnici a byl velmi chudý. Ve vesnici nebylo Židů. Když jsem se narodil, nebylo po ruce předepsaných deset mužů, abych v jejich středu byl obřezán a pojat do svazku praotce Abraháma. Nelze vylicit otcovu bídu. Neměl ani tolik, aby deseti mužům zaplatil cestu ze sousedního města, jak vesniční Židé v těch dobách v podobných případech činivali. A kde měl, chuděra, ještě k tomu vzít oběd pro tolik lidí?

Když nadešel osmý den po mém narození, den, v němž novorozeně má být obřezáno, vyšel otec z chalupy a nevě-

da si rady, usedl na mez. Důvěřoval ve Všemohoucího, že mu pošle pomoc, že náhodou snad půjdou kolem židovští pocestní, kteří ho z nesnázi vyprostí a pomohou mu splnit náboženskou povinnost podle zvyku a předpisu. Hodina za hodinou ubíhala, avšak právě toho dne se jediný židovský pocestný neukazoval.

Když tak uběhlo celé dopoledne, dal se otec do pláče. A hle, v tom okamžení přijíždí z dálky vůz. Podívá se otec a vidí, že cestující jsou Židé jako on. A už jsou tady.

„Hej, strýčku, proč pláčete?“ volají.

„Syn se mi narodil,“ povídá otec. „Je tomu právě dnes osm dní. Má teď být pojat do svazku Abrahamova...“

Nedopověděl. Pláč mu zalil ústa.

„Jaká šťastná náhoda!“ smáli se neznámí. „Je nás právě deset a je mezi námi i rabín. Taky *mojl* (obřezavač) je tu. Ba dokonce i jeden muzikant je mezi námi. Ten nám může po obřízkách zahrát, abychom si pěkně zatancovali. Není to žádný šumař. Také jídla bude habaděj. Jedeme od veselky a vezeme si hojnou výslužku. I kořaličku máme.“

Zkrátka byla to tenkrát obřízka, jaké v té dědině oko nevidělo a ucho neslyšelo, co svět světem stojí. Když bylo po všem, nasedli milí hosté zase do vozu a odjeli. Nikdo jich už nikdy nespatrił.“ –

Chtěli byste už asi vědět, kdo že ti neznámí byli?

Inu: Král David byl ten muzikant, co jim při obřízkách vyhrával. Mojžíš byl tím rabínem, jenž jim slovo Boží kázal. A praotec Abraham sám obřezával. Kmotrem byl prorok Eliáš. Snad se už dovtipíte, kdo byli ti ostatní.

Až přijde mesiáš, se všemi se shledáme. Zatím jim jen zazpíváme tu naši starou chasidskou píseň. Zpívejte ji pěkně všichni se mnou!

*Avrúmku, Avrúměnku, náš starý tatěнку,
náš starý tatěнку!*

Čomu ty nechodíš,
čomu ty neprosíš
Pána Boha za nás, Pána Boha za nás?
Aby Bes-hamikdoš náš zbudovaty,
naše dity in dr Tojre vjiras šomajim vychovaty,
learcejný, nás zaprovadyty;
learcejný náš, learcejný náš!
Jicchok, Jicchokněnku, náš starý tatěnkú!^{1/}

Zpívejte pomaleji a nekřičte tolik! Či snad si myslíte, že
nás tam nahoře neslyší?

Mojše, rájo mehejmno náš! Mojše, rájo mehejmno náš!
Čomu ty nechodíš,
čomu ty neprosíš,
Pána Boha za nás, Pána Boha za nás?
Aby Bes-hamikdoš náš zbudovaty,
naše dity in dr Tojre vjiras šomajim vychovaty,
learcejný, nás zaprovadyty;
learcejný náš, learcejný náš!^{2/}

Kabala dokazuje, že v duši Adamově byly obsaženy duše
všech lidí. Proto lpí na nás, potomstvu Adamovu, tíže
dědičného hříchu, neboť jsme hřešili zároveň s Adamem.

Svatý reb Írele však pravil, že když se hotovil Adam,
aby spáchal první hřích, uprchlo z jeho nitra několik duší,

^{1/} / Abrahámku, Abrahámičku, / náš starý tatičku, / proč nechodíš, / proč neprosíš Pána Boha za nás? / Aby nám náš Chrám zbudoval, / naše děti v Zákoně a bázní Boží vychoval, / aby nás dovedl do naší země, / do naší země! //

Izáku, Izáčku, / náš starý tatičku...atd.

^{2/} / Mojžiši, pastýři věrný náš, / Mojžiši, pastýři věrný náš, / proč nechodíš, atd...

kteřé zhřešit nechtěly a které nikdy nepožily zapovězeného ovoce, a dědičným hříchem proto obtěžkány nejsou.

On, svatý reb Írele ze Strelisky, byl jednou z těchto nevinných duší.

Manželka Írelova se jmenovala Fráde. Byla trpělivá, věrná a pokorná, pravá *chasidacke Jidene*, chasidská Židovka. S Frádele se přistěhoval Írele do Lvova. Aby měli na živobytí, šla Fráde do služby. Jako kdysi Írelova matka.

Později, když nastrádala něco peněz, otevřela si Frádele hokynářství. Mnoho nevydělala. Jen tak tak, že s manželem, který byl celé dny v učebně, měli co jíst.

Írele ve Lvově nepobyl příliš dlouho. Jednoho dne chopil se hole a vydal se do světa. Toužil po světcích, který by mu ukázal cestu k Bohu.

Putoval dlouho, než svého světce našel. U mnohých světců byl, mnoho cest k Pánu Bohu poznal, všude se přiučil něčemu užitečnému, ale to právě našel teprve po dlouhém putování.

Nejprve byl v Ližensku u svatého rebe reb Mělecha. Potom byl v Ostrohu. Tam jej svatý reb Jejbe vyučil *jísti*. K tomu potřeboval Írele jeden večer.

Bylo to takhle: Reb Jejbe si dal předložit velké misky, plné rozličných pokrmů až po okraj. Nato požehnal Pánu Bohu a pustil se do jídla s podivuhodnou chutí. Jako zázrakem mizely libry masa a plné sběračky té husté chasidské kaše v jeho svatých ústech. Žádný jiný smrtelník by s ním nebyl mohl závodit. Všechno obsah mís přece však nezdoval. V jedné zůstalo trochu kaše na dně. A tu se svatý reb Jejbe – kéž nás chrání Světlo jeho zásluh – nad tou mísou sklonil a se slzami v očích se doprošoval dušiček v té kaši zakletých, aby mu odpustily, že dnes už víc jíst nemůže. Prý až snad podruhé. Potom se pomodlil modlitbu po jídle s nevidanou vroucností a celou noc probděl na modlitbách

a při studiu Zákona. Jmenoval se vlastně Jákev Josef. Reb Jejbe mu říkáme, poněvadž napsal knihu, kterou takto pojmenoval.

Ráno Írele odcestoval.

Ani svatý reb Jejbe nebyl jeho předurčeným učitelem. Neodpovídal kořání jeho duše. Írele věděl, že jedině ten bude jeho učitelem, kdo jej naplní takovou bázní, jakou pociťujeme toliko před Pánem Bohem. Pravit Talmud: „Tvá bázeň před učitelem budiž stejně veliká jako bázeň před Hospodinem!“

Z Ostroha putoval Írele dál, až přišel do Korice. Avšak svatý reb Pinchesl z Korice, jakmile jej spatřil, řekl:

„Odejdi v míru a pokoji! Já nejsem tvým učitelem.“

Tak si Írele v Korici ani neodpočinul a vydal se bez prodlení na další pouť. Navštívil svatého reb Motěle v Nechzizu, ale nepobyl u něho dlouho. – Víte, to je ten svatý reb Motěle z Nechzizu, jenž dovedl ze svého svícnu vykouzlit měsíček v úplňku. Já jsem ten jeho zázračný svícen viděl na své oči. Je to vzácná památka. Celinký je z ryzího stříbra! –

Teprve v Hanipolu u svatého rebe reb Žíše se Írelíček poněkud pozdržel. Avšak ani tam neměl stání, ačkoliv se mu u svatého rebe reb Žíše velice líbilo. Po dlouhém putování dorazil konečně až do Karlina. U silnice právě seděl reb Šlojmele karlinský na patníku před svým domem; odpočíval. Spatřiv neznámého přichozího, vstal a podal mu ruku, pozdravil jej na uvítanou:

„Šulem alejchem!“ – „Mír s vámi!“

Od té chvíle byl Írele jeho. Jeho žákem.

Neboť v tom okamženi jala ho ona svatá bázeň, jakou pociťujeme jen před tváří Nejvyššího.

V Karlíně pobyl Írele léta. Svou Frádele navštívil ve Lvově jen jednou o svátcích. Navždy se k ní vrátil teprve po mučednické smrti učitelově.

Svatý reb Šlojmele nevěnoval žákům mnoho času. Většinu dne dlel uzavřen ve své jizbičce v rozjímání. Írele se však od něho naučil mnoho, velmi mnoho.

Proto tedy, než budeme pokračovat ve vypravování o žákovi, musím vám nejdřív něco povědět také o tomhle jeho učiteli.

Svatý reb Šlojmele z Karlina byl žákem svatého rebe reb Béra, žáka Baal-Šemova. Také reb Šlojmelovi karlinskému říkáme Baal-Šem; ovšem jen *malý Baal-Šem*. Ale už z toho vidíte, jak nesmírný to byl světec. Však se modlival s takovým zápalem, s takovým napětím všech sil nejen duševních, nýbrž i tělesných, že po bohoslužbách z únavy močil krev. Vždyť bylo svatému reb Šlojmelovi nebesy uloženo, aby svou modlitbou nahrazoval Pánu Bohu modlitby všech, kdož se nemodlí s náležitou vroucností, ba i těch, kdož se – milostivý Bůh nás opatruj – nemodlí vůbec.

Jednou svým žákům řekl: „Každý si má uvědomit, že je na světě jediný svého druhu a že člověka jako on nikdy nebylo a nikdy nebude. Proto také máme každý vytríbit své mravní vlohy a zdokonalit svou osobitost podle daných možností. Jen tak se svět přibližuje dokonalosti.“

Jindy řekl: „Kdosi spatřil drahocenný předmět ve veliké výšce. Chtěl jej sejmout a požádal tedy několik lidí, aby udělali „věž“ a nejvýše stojící aby předmět sňal. Kdyby jeden z nich, třeba ten nejspodnější, řekl: K čemu tu vlastně jsem? Vždyť tak jako tak do takové výšky nedosáhnu! – a to řka kdyby ten člověk odskočil, bylo by to jednání velmi pošetilé a životu druhých nebezpečné. Všech je nás stejně třeba. Nejvyššího jako nejnižšího. Když jen jeden člověk chybí, nedosáhne již celek vytouženého cíle.“

Jindy opět řekl svatý reb Šlojmele toto: „Bůh si nepřeje, abychom žili v ustavičném vytržení, jako například andělé. Přeje si naopak, abychom tu a tam poněkud poklesli. Neboť potom, když se ze svého poklesku kajeme, postupujeme právě tímto svým pokáním na stupeň vyšší, než byl stupeň, na němž jsme byli před pádem. Svým vzestupem však povznášíme s sebou zároveň i veškerý ostatní svět. Pro lásku k bližnímu žádá tedy na nás Bůh, abychom klesali až tam, kde jsou druzí lidé.“

Kajícím neukládal reb Šlojmele postů. Říkal, že půst povoluje jednotlivcům jen za těchto podmínek: Za prvé, když jejich hřích byl opravdu velmi těžký. Za druhé, když kající je člověk silný a naprosto zdravý.

Za třetí, když běře na sebe půst v zimě, kdy je den krátký.

Za čtvrté, když se před východem slunce řádně nají.

„A to všechno,“ řekl reb Šlojmele, „jedině tehdy, když vidím, že bych milému kajícímu způsobil zármutek – kdybych mu půst neuložil.“

Kdosi k sobě zval reb Šlojmela na zítřek na návštěvu.

„To ti slíbit nemohu,“ odpověděl svatý reb Šlojmele. „Dnes večer budeme vyznávat víru v jediného Boha a při slově „jediný“ jsme povinni Pánu Bohu se obětovat. Zítřa při ranní modlitbě bude zase naše duše procházet vyššími světy; což jestli se jí tam zalíbí a nevrátí se už do tohoto světa? A zase budeme vyznávat víru v Boha jediného a při tom mu život svůj obětovat. Také po hlavní modlitbě padáme na tvář před Hospodinem a znovu se mu obětujeme. Což kdyby tak Bůh opravdu naši oběť přijal a duši naši si už ponechal? Jak ti mohu tedy příslibit dnes, že budu tvým hostem zítřa?“

Svatý reb Šlojmele předvídal správně. Bylo mu opravdu

přáno zemřít při modlitbě. Zemřít smrtí mučednickou. Nikoliv tehdy, ale o něco později. Oč se po celý život modlil, bylo mu tedy splněno.

Dne 22. měsíce tamuzu roku 5552 (1792) modlil se s chasidy ranní modlitbu jako obvykle. Když však dospěl k verši: „Vše na nebi i na zemi je pod vládou Tvou!“ – tu povzněl hlas jako ještě nikdy. A v tom okamžiku se vrátili do modlitebny kozáci a světce před oltářem ubodali. Stalo se to v přítomnosti svatého reb Írele, jeho milovaného žáka.

Reb Šlojmele z Karlina byl mesiášem. Nikoliv mesiáš z domu Davidova, jehož příchod tak toužebně očekáváme, neznající dne ani hodiny, nýbrž mesiáš z domu Josefova, jenž přijde před Synem Davidovým a bude utracen podle starého proroctví. Svatý reb Írele však řekl, že jeho vznešený učitel musil být zavražděn, poněvadž v něm byla vtělena duše Abelova, jenž zahynul podobně: vražednou rukou Kaina, bratra svého.

Reb Írele se vrátil do Lvova k své ženě.

Brzy poté přijel do Lvova slavný *kabalnik*, svatý reb Heršele ze Zidačojva. Reb Írele přišel k němu na návštěvu.

Reb Heršele mu řekl: „Povím vám veliké tajemství, na něž každodenně k větší slávě Boží myslím, kdykoliv pronáším vyznání víry. *Slyš Izraeli, Bůh jest jediný*. Tajemství, které mám na mysli, nenajdete ani v spisech svatého ARÍ. Bylo mi vnuknuto Nebesy.“

To řka, pošeptal mu kabalistickou formuli svého tajemného přemítání do ucha, načež se ho zvědavě otázal:

„A jakou tajemnou myšlenku vkládáte do věty vy?“

„Ani nevím,“ řekl Írele prostince. „Jen tak zamhouřím oči, vnořím se v nekonečno a volám: *„Slyš, Izraeli, Bůh jest je-di-ný!“*“

To vzkřikl svatý reb Írele takovým hromovým hlasem,

že se celá jizba otrásla. Ze stropu padala omítka. Vidí reb Heršele, jak se jizba třese a jak ze stropu padá omítka. Udiveně potřásl hlavou a řekl tichounce:

„Takhle to arci nedovedu...“ –

Tenhle reb Heršele ze Zidačojva sepsal několik znamenitých kabalistických knih. Ateret cvi (Koruna krásy), Peri kodeš chilulim (Plody svatých prvotín), Bet Elokim (Dům Boží), Sur mera (Straň se zla) a kdovíco ještě. Byl žákem lublinského Jasnovidce, a byla v něm vtělena duše *Onoho dítěte*. Onoho zázračného dítěte, jež v tajemné knize Zóhar tak často zvěstuje mudrcům tajemství nejvyšší. Však jsou také ne nadarmo souhlásky slova Zóhar iniciálkami slov: Reb Heršele Zidajčovský, ovšem v obráceném pořádku. – Ale čím je to všechno oproti zbožnosti našeho svatého Írelička!?

Reb Írele nestudoval kabal, tak jak to dělávají nepovolání lidé malého ducha. Říkal, že jen bloudí ji studují proto, aby poznali tajemná jména andělů a zneužívali jich potom k magickým výkonům. Reb Írele, když se při studiu setkal s andělem, zavřel oči a ani se na něj nepodíval, o jméno se nezajímal. Učil se od andělů Páně jen pokoře a bázni Boží.

Tehdy žil ve Lvově bohatý reb Lejb Mímeles, jenž byl sešvagřen se svatým Jasnovidcem z Lublína. Reb Lejb Mímeles si učeného Írelička velmi oblíbil.

Jednoho dne se ho tázal:

„Z čeho vy vlastně žijete?“

„Cho cvaj kí,“ odvětil Írele lakonicky.

Tomu by každý rozuměl tak, že Írele řekl, že má dvě krávy. Neboť kráva se řekne po židovsky ký.

Také reb Mímeles tomu tak rozuměl. A poněvadž chtěl zbožnému člověku pomoci, nařídil doma, aby napříště brali mléko jen u reb Íreleho.

Vyhledali tedy sklep, jenž byl Írelovým bytem.

Krav tam nebylo.

„Jak jste mi mohl včera říci, že máte dvě krávy!“ vytýkal mu druhého dne boháč.

„Ach odpusťte,“ omlouval se Írele, „takhle jsem to přece nemínil. Neměl jsem na mysli židovské slovo ký, nýbrž dvě *hebrejská* kí z verše Písma svatého: *Neboť* v Bohu raduje se srdce naše, *neboť* v jeho svaté jméno doufáme.“ – Hebrejské kí totiž znamená: *neboť*...

Írelovi se narodil ve Lvově hoch. Pojmenoval jej Šlojmele po svém svatém učiteli. Reb Lejb Mímeles byl kmotrem při obřizkách.

Bohatý kmotr zahrnoval od té doby Írelovu rodinu dary. A tak byl Írele nucen ze Lvova uprchnout. Uprchnout před kmotrovou štedrostí. Zbohatnout totiž Írele nechtěl. Sloužit Pánu Bohu třebas i v největší chudobě od malička až do smrti je krásnější než veškeré statky tohoto světa.

Jednoho dne sedl tedy Írele s rodinou na vůz a odstěhoval se do maličkého a chudobného městečka Strelisky, aby byl napříště ušetřen darů bohatého mecenáše. Odtud Írelův šlechtický titul: Reb Írele ze *Strelisky*.

Sláva byla Írelovi stejně protivná jako bohatství. Říkal: „Lépe je člověku, skočí-li do rozpálené huti, než aby se stal slavným.“

Streliští chasidé byli právě tak chudí jako jejich světec, svatý reb Írele. To proto, že – jak ostatně už víte – reb Írele svým chasidům statky pozemské vymodlit nechtěl, ačkoliv tak činívají všichni jiní cadikové. Reb Írele se modlil toliko za duchovní blaho svých věrných.

Tuto podivnástku mu kdysi vytýkal jeden světec, který k němu přijel na návštěvu. Co učinil reb Írele? Zavolal

jednoho chúsida, který se tam právě namanul, a řekl mu:

„Věz, že tato chvíle, kdy tu sedím s tímhle cadikem, je hodina obzvláštní milosti. Můžeš vyslovit jakékoliv přání, bude ti splněno. I kdybys žádal stát se největším bohatčem na světě, stane se podle tvé vůle.“

Chúsíd se dlouho nerozmýšlel.

„Tak tedy si přeji, ať mi Pán Bůh pomůže, abych se dovedl modlit modlitbu *Pochválen budiž, Jenž promluvil, a povstal tento svět...* s takovou vroucností, s jakou vy se ji modlíváte!“

„Vidíte,“ pravil Írele hostovi, „vidíte, jakého druhu je bohatství, jehož si žádají moji chasidi.“

Také paní Frádě, ženě Írelově, bylo líto chudičkových chasidů manželových. Však cítila bídu tuze dobře sama na sobě.

„Pomodli se za ně, aby se jim lépe vedlo!“ naléhala na manžela.

„Dobrá,“ povzdychl reb Írele, „zítra se jim dostane, čeho si budou přát.“

Druhého dne při ranní, když chasidé dospěli k slovům modlitby: „*Bohatství i sláva přichází od Tebe, ó Pane!*“, přistoupil k nim svatý reb Írele a pravil:

„Kdo chceš peníze, sáhni si rychle do mé kapsy a vytáhneš hrst dukátů!“

Ale ani jediný si nesáhl.

Mezi chasidy streliskými byl však přece jeden bohatý. Byl to Vúvče.

„Ach, Vúvče, Vúvče, mám tě tak rád,“ řekl mu jednoho dne reb Írele. „Ještě raději bych tě však měl, kdybys byl stejně chudý, jako jsme všichni.“

Vúvče se zhrozil. Byl tak zhýčkán, že když se mu jednou přetrhlo šněrovadlo u boty, působila mu tato nepatrná

nehoda takové nepříjemnosti, že už nemohl soustředit myšlenky k modlitbě. Co teprve kdyby mu z bot lezly palce jako těm druhým? Kde by potom byla veškerá jeho zbožnost?!

Svatý reb Írele ze Strelisky je chasidy nazýván *Súref*, Serafin. Víme z Písma svatého, kdo jsou serafini. Proroci Ješáje (Jesajáš) a Jechezkl (Ezechiél) nám je názorně vypočetli. Podle jejich svědectví jsou serafini andělské bytosti o šesti křídlech a čtyřech obličejích. Jejich těla jsou šlehaající plameny.

Pro tyto plameny, domnívají se mnozí, nazýváme prý streliského světce Serafinem. Modlil se skutečně tak plamenně, tak ohnivě, že by si proto titulu ohnivých serafinů plně zasloužil.

Říkal, že biblický hrdina Simson sňal z nebe sílu k posile všech slabých a klesajících, kteří budou ve všech pokoleních až do skonání světa, a král David že svými písněmi sňal z nebe nadšení a dal je lidem.

On, svatý reb Írele ze Strelisky, svou modlitbou snímal z nebe nadšení Davidovo i sílu Simsonovu.

To však není pravý důvod, proč Írelovi říkáme Serafin. Příčina je jiná, podivuhodnější.

Povím vám ji.

V jedné vsi nedaleko Strelisky žil staříčkový chúsíd jménem Ázik. Ázik nebyl chúsidem svatého Streliského, nýbrž svatého Jasnovidce lublinského, k němuž putovával rok co rok na velké svátky. Ze zdvořilosti se při té příležitosti stavoval také ve Strelisce.

Jednou se tak cestou do Lublina opět stavil ve Strelisce a přenocoval s ostatními poutníky v učebně. Všichni spali. Na lavicích, na podlaze, jako to bývá, všichni usnuli hlubokým spánkem. Jen on, stařeček, usnout nemohl.

K půlnoci vstoupil do učebny svatý Streliský. Bylo jeho

zvykem chodit se podívat, zdali návštěvníkům opravdu nic nechybí.

Ázik ležel na podlaze mezi spáči. Ani nedutal. Zdálo se, že spí též.

Ale nespál.

A co spatřil, bylo podivuhodné.

Chodí reb Írele učebnou mezi spícími, jako kdysi Áron mezi živými a mrtvými. Chodí tak lehounce, tak tiše, jako by se jeho svaté nohy ani země nedotýkaly.

Chodí sem a tam a na podlaze rozložený Ázik jej po očku pozoruje.

Ani na chvilku se nemůže Ázik odtrhnout od tváře Streliského. Tak je zaujat tajemnou září, která se na ní zračí.

Teď se reb Írele obrátil k němu zády a jde učebnou opačným směrem.

Vidí Ázik, jak se světec obrátil k němu zády, a lituje, že už jeho svatou tvář vidět nebude. Než co to?! Ačkoliv je teď reb Írele od něho odvrácen, vidí přece Ázik tvář světcovu úplně jasně. Docela tak jako předtím, kdy byl k němu obrácen obličejem.

Marně si mne Ázik oči. Co vidí, to vidí. Kterýmkoli směrem reb Írele kráčí – vždy je jeho svatá tvář viditelná. Ázik se o tom, co mu bylo přáno v noci zřítí, nikomu nezminil. Uminil si však, že až přijde do Lublína, vypoví vše svatému Jasnovidci.

Ze Strelisky do Lublína je hezký kousek cesty a starý Ázik již dobrou paměť neměl. Než do Lublína dorazil, na všechno zapomněl.

Když bylo po svátcích, šel se se svatým Jasnovidcem rozloučit.

„Až přijdeš do Strelisky,“ pravil mu svatý Lublinský, „vyříd tam Streliskému, že vím, že má dvě tváře!“

„Však jsem vám o tom chtěl vypravovat!“ zvolal Ázik překvapeně.

„Tak jen můj vzkaz pěkně vyříd! Nezapomeň!“ napomenul jej Jasnovidec.

Spěchal-li Ázik do Lublína, spěchal nyní do Strelisky ještě více.

„Není to zcela správné,“ řekl mu reb Írele, když vyslechl vzkaz Jasnovidcův. „Nemám dva obličaje, nýbrž čtyři!“

A teď tedy víte, proč svatého Streliského nazýváme Súref: Poněvadž čtyři tváře mají jen andělé Páně, serafínové nazvaní. Tak nám je vypodobnil prorok Jechezkl.

Nedomnívejme se ostatně, že Ázik byl jediným smrtelníkem, jemuž bylo přáno poznati andělskou tvář Írelovu. Viděla ji i dravá zvěř.

Jedné zimní noci jel reb Írele s několika chasidy sáněmi lesem. Najednou se koně zastavili a ne a ne dál. To proto, že uprostřed cesty číhal obrovský medvěd a hrozivě mručel.

Chasidi zesinali. Ale reb Írele? Usmál se tak líbezně, jak jen on to dovedl. Slezl z vozu, popošel jakoby nic až k medvědovi a cosi k němu promluvil.

Šelma pohlédla překvapeně do světcovy svaté tváře, nanovo krátce zamručela, načež svésila hlavu a odšourala se jako zahanbený pes.

Jíde Herš ze *Streteny* byl Írelovým nejmilejším žákem. Pojila je láska tak zázračná, jako byla láska Davida a Jonatana, ba snad ještě zázračnější.

Po smrti paní Fráde oženil se reb Írele s Blíme, dcerou reb Kopla, jenž byl žákem svatého Baal-Šema. Tímhle sňatkem se stal Írelovým švagrem reb Mendele z Kosova.

A tenhle reb Mendele z Kosova řekl:

„Závidím švagrovi jen jedno: Jeho žáka Jíde Herše Strelenského. Nikdy jsem nepoznal učitele, jenž tak stále myslí na svého žáka, a nikdy jsem neviděl žáka, jenž lpí tak na

svém učiteli, jako reb Írele a Jíde Herš. Jsou jako Mojžíš a Josua. A Mojžíš a Josua byli, říká Talmud, jako slunce a měsíc. Měsíc, jenž světlo sluneční zrcadlí.“

A svatý reb Írele řekl o svém žáku toto:

„Až přijde mesiáš – staníš se tak brzy, za dnů našeho života –, půjdou mu vstříc světci se svatým Baal-Šemem v čele. Já půjdu s mým Jídem Heršem a věřte, nebudu se muset za něj hanbit.“

Reb Írele vysílal Jíde Herše na misijní cesty do Maďarska. Právil, že nikdo nedovede ocenit, co všechno tam Jíde Herš vykonal. Teprve až přijde mesiáš, bude to světu odhaleno.

Na takové cestě přišel jednou Jíde Herš až do Káleva u Debrecína. Kálevský cadik, svatý reb Jichek Ázik Toub, jej prosil, aby mu pověděl některou z pravd, jež reb Írele hlásá.

„To není možné,“ odvětil Jíde Herš. „Slova mého učitele podobají se *maně*. Tak jako mana přicházela z nebe – tak i jeho svatá slova. A tak jako nám Talmud vypravuje, že kdo manu požil, nic z ní ze svého těla nevytloučil, nýbrž celý tento chléb nebeský úplně strávil, všečen, beze zbytku, přecházel přímo do krve – stejně tak tráví naše duše pravdy, jež náš mistr hlásá. Osvěcují nás cele. Avšak vydati z nich něco? Ne, to nelze. Staly se krví našeho těla.“

„Tož mi aspoň vypravujte o jeho činech a ctnostech, abych si ho mohl jasně představit.“

Jíde Herš obnažil prsa a pravil: „Pohlédněte mi do srdce! V něm spatříte celého mého učitele.“

Povoláním byl Jíde Herš košerákem. Ale byl to košerák, jakých je nemnoho. Zvířata se jeho nože pranic nebála. Naopak, toužila po něm.

Z daleka přilétali do Streteny holubi, sami kladli hlavičky pod nabroušený nůž Jíde Heršův a vrkali a prosili, aby je zařizl svou láskyplnou svatou rukou. Proto také reb Írele tak dlouho nechtěl udělat Jíde Herše rabínem. Věděl, že ještě tisíc ubohých duší, vtělených do zvířat, čeká na vysvobození košeráckým nožem Jíde Heršovým.

A kromě toho: Jak mohl reb Írele připustit, aby se stal Jíde Herš rabínem? Vždyť když jej jednou nechal zazpívat po jídle jen tu napolo svatou píseň šabesovou, omdlel Jíde Herš při zpěvu roztoužením. Dvě hodiny jej křísili. Co teprve kdyby byl rabínem a modlil se nejsvětější modlitby před oltářem! Omdlel by jistě navždy. Takový to byl *batlen*; člověk k *Ničemu*...

Než vám ještě něco povím o tomhle svatém budižkničemu, musím vám dát nejdřív toto naučení:

Vězte, že když Pán Bůh stvořil svět, radovalo se veškeré stvoření. Radovalo se proto, že až je budou chasidé požívat, budou za to Pána Boha velebiti. Chlebiček radosti chrupal, protože věděl, že až jej budeme pojídati, Hospodina, krále světa, budeme oslavovati, „že *dává vzházeti chlebu ze země*“. Vínó plesalo, že budeme žehnati „*tvůrci vinné révy*“, stromoví, že budeme děkovati „*tvůrci ovoce*“, zeleniny a traviny, že budeme žehnati „*tvůrci plodin zemských*“. Kozičky a kravičky, beránci a ovečky tancovali a skákali, slepice kdákaly a kačeny štěbetaly, s rybičkami se honily. Nemohla se už dočkat ta zvířátka líbezná, až jejich masíčko budou chasidé smažit a Pána Boha za to chváliti. I voda se smála a kořalička těž. Což nebylo jim již tehdy všem určeno, že nad nimi budeme říkat: „*Pochválen budiž Hospodine, Bože náš, králi světa, jehož slovem povstalo vše?*“ Vždyť i vonná koření věděla, že až k nim budeme čichati, budeme Pánu Bohu žehnati, „že *stvořil vůně rozličné*“.

A tak se tehdy všechno radovalo, vše plesalo, vše se smálo – jen *tabák* plakal.

„Pane světa!“ žaloval tabák, slzičkami všecek promočený. „Pane světa, za všechno Ti budou chasidé žehnatí a jméno Tvé vznešené velebiti. Jen pro mne jsi neurčil nijaké požehnání!“

„Neplač, mé dítě!“ utěšoval jej nebeský Otec náš. „Odškodním tě za to hojně. Věz, že ničím na světě nebudou lidé prokazovati tolik dobrodiní, jako právě sebou.“

A vskutku! Ničím si v tomto světě nezískáváme tolik zásluh a přitom tak snadno a tak lehce, jako tabákem. Nic nám to nikdy neubližuje, téměř nic nás to nestojí a nikdo, komu prokážeme milosrdenství tabákem, se neurazí a studem, že byl nucen milosrdenství přijmout, se nezačervená. A všichni jsme si tu rovni. Bohatí i chudí, zlí i dobří, skoupí i štedří.

Přijde soused na táčky a nemáme, čím bychom jej pohostili. V chalupě není skývy chleba, není špetky čaje, není vodky. A přece nám Pán Bůh dopřeje, abychom skutek pohostinství vykonali stejně krásně jako náš tatíček Abraham, jenž mohl zaříznout pro hosty tele, zatímco jim matička Sára pekla koláče z vejražkové mouky.

Jak je to možné? – Inu takto:

Vytáhne soused lulku, vyloví z kapsy kaftanu pytlíček tabáku, lulku vyklepá, tabákem napěchuje a rozhlíží se.

Vidíme, že se soused rozhlíží, a dovtpíme se.

Co uděláme? Vstaneme, vezmeme lopatku, v peci popel rozhrábneme a už neseme hostovi žhavý uhlíček na lopatce.

Soused si od nás nedá arci sloužit. To on jen tak čeká, až se k němu vrátíme. Ale když jsme už tady a uhlíček je na lopatce, vezme nám lopatku z ruky a zapálí si sám.

Kouří soused, kouří, spokojeně si s námi povídá, a když je po besedě, v míru a pokoji odchází.

Stálo nás něco to naše pohostinství?

Ne.

Uškodilo nám nějak?

Nikoliv.

A přece jsme skutek pohostinství vykonali a nepomíjející zásluhu tím získali. Soused je spokojen a my též.

A podobné zásluhy si získáváme tabákem téměř den co den a při příležitostech všelikých.

Ne, nemá tabák příčiny si stěžovati. –

Jednou při ranní ve Strelisce chtěl si Jíde Herš šnupnout. Vyňal svou „piške“, chci říci tabatěrku, piške otevřel a opět zavřel, a položil před sebe. To proto, poněvadž byla prázdná. Nebyl v ní už ani šnupeček.

Avrúm Simche z Galigy byl člověk velmi bystrý. Viděl, jak Jíde Herš otevřel a zase zavřel svou piške, a dovtpil se.

Co učinil Avrúm Simche? – Šel a nasypal dobrou polovinu tabáku ze své vlastní piške do piške Jíde Heršovy.

Reb Írele se právě modlil před oltářem.

Nechtěl Jíde Herš nechat skutek Avrúm Simcheův ani okamžik jen tak neodměněný.

Co udělal? – Vytáhl Jíde Herš svou „fcejle“, chci říci kapesník, přistoupil k Avrúm Simcheovi a rozprostřel mu fcejle před obličej.

A co Avrúm Simche z Galigy skrze Jíde Heršův kapesník uzřel, byl div divoucí. Prohlédne Avrúm Simche a hle! Před oltářem nestojí v modlitbách svatý reb Írele... Před oltářem se tyčí ohnivý sloup a ten sloup sahá až do nebe. A po sloupu šplhají do nebička dušičky. Sta a sta dušiček. Jsou to duše nebožáků, kteří zemřeli bez zásluh. Z daleka se slétly do Strelisky, chudinky nahaté. A svatý Írelíček je slzičkami omýval, do bělostných košilek oblékal a vedl milé dušičky do věčné blaženosti.

Vidění trvalo jen okamžik. Jíde Herš sňal kapesník z tváře Avrúma Simche – a tentam je ohnivý sloup, po dušičkách ani stopy, před oltářem se modlí svatý reb Írele a

koldokola jen obyčejní chasidé. – Nechť jsou všichni dlouho živi a zdraví! A milostivý Bůh nám pomoz, abychom dosáhli dokonalosti ještě zaživa a v tomto vtělení, AMEN!

Dlouho naléhal lublínský Jasnovidec, než svatý Streliský konečně svolil, aby se Jíde Herš stal rabínem ve Streteni a nechal košerování. Všechny duše, v dobytek a drůbež vtělené, byly totiž už spaseny jeho košeráckým nožem.

Jednou putovalo několik chasidů do Strelisky. O šabesu nesmíme ovšem cestovat, a tak byli tihle chasidi nuceni světit jeden šabes ve Streteni. Litovali, že toho dne neuslyší výklad slova Božího z úst svého Írelíčka. Avšak to, co slyšeli od reb Jíde Herše, bylo tak hluboké a krásné, že konec konců byli přece jen rádi, že ten jeden šabes strávili ve Streteni.

Když v neděli došli do Strelisky, bylo ovšem jejich první starostí pozeptat se, jak včera vykládal Zákon jejich svatý reb Írele.

A nastojte! – Co zde uslyšeli, bylo navlas totéž, co včera vyslechli ve Streteni z úst reb Jíde Herše!

I tázali se chasidé svatého reb Írela po příčině podivuhodné shody.

„To máte tak,“ řekl jim svatý Serafin. „Když jsem v sobotu poslouchal v nebi, jak tam vykládají slovo Boží, byl se mnou také Jíde Herš a též on to tam všechno odposlouchal. Pověděl to potom ve Streteni, zatímco já to říkal zde, ve Strelisce.“

A se smíchem dodal:

„Tenhle Jíde Herš mi nakonec ještě ukradne i bělmo mých očí!“

Reb Írele neměl ovšem ve zvyku příliš často vyprávět chasidům o věcech, které se dály na nebesích. Ale jednou, bylo to dne 21. měsíce elúlu, pravil:

„U nebeské brány zasedá stálý soud, jenž rozhoduje

o přijetí, či nepřijetí duše do ráje. Mezi soudci byl až dosud jeden světec, jenž zemřel v pradávných dobách a který již dávno zapomněl na svobody tohoto světa a na lidskou slabost. Proto byl velice přísný soudce a téměř nikoho nechtěl do ráje pustit. Nyní byl z onoho soudu odvolán a stal se tam nahoře členem ještě vyššího soudního dvora. Jeho místo v soudu nižším je uprázdněno...”

Třetího dne poté reb Írele skonal.

Jeho syn, reb Šlojmele, měl se nad čerstvým rovem pomodlit synovskou modlitbu Kadiš pro povznesení duše otce.

Řekl však jen první větu modlitby:

„Posvěceno a velebeno budiž slavné jméno Boží!“

Dál se reb Šlojmele nemodlil. Pravil:

„Anděl, jako můj otec, pro své povznesení víc nepotřebuje.“

Když se o těchto slovech Šlojmelových doslechl reb Heršele ze Zidačojva, řekl:

„Je málo dětí, které vědí tak dobře, co je otec, jako to ví reb Šlojmele.“

Reb Šlojmele přežil svého svatého otce jen o čtyři měsíce. Když ho před smrtí chasidé prosili, aby od nich neodcházel, odpověděl jim:

„Jak možno déle žíti, když jsme měli takového tatínka?“
Strelští osířeli.

Chtěli si nalézt jiného světce, který by jim nahradil jejich Írelíčka. Marně však bloudili světem. Nikde se jim nelíbilo.

Nakonec si vzpomněli na reb Jíde Herše stretenského. Z chasidů streliských se stali chasidé stretenští. Nikdy nezapomenu na kouzlo modlitební melodie staříčkových chasidů stretenských. Do skonání bude znít v mém sluchu.

Ani toho, jenž přebírá perly, ani toho, jenž váží zlato,

nelze přirovnat k stretenským chasidům, vyslovujícím svatá slova modlitby. Pomalu, pomaloučku a tiše plynou ta sladká slova, produševnělá takovou skromností a láskou a takovou touhou, že ani vypovědět to nelze a s ničím na světě srovnat.

Modlitba Streliských bývala bouřlivá a plamenná jako vášnivý výkřik cikánových houslí. Modlitba Stretenských je táhlá, něžná píseň, tlumená dusítkem hluboké pokory a odevzdanosti. Kdo ji neslyšel – nepoznal pravou zbožnost nikdy.

Z MOUDROSTI REB ÍRELA ZE STRELISKY

– Okna jsou symboly tajemství.

– Někteří lidé jsou nadmíru hubení a slabí a ostatní lidé se domnívají, že těmhle je snadno ďábla přemáhati a Pánu Bohu sloužiti. To je omyl. Je jeden ďábel, který se jmenuje Vyzáblost. A právě tohohle ďábla přemoci a vypuditi je těžší než přemoci všechny ostatní.

– Jak je možno člověku být hrdým a domýšlivým? Vždyť nemáme nic ze sebe! Všechno vychází z Boha. Dokonce i ta naše zbožnost je dar Boží.

– Před příchodem mesiášovým budou jistou dobu zastávat úřad rabínský vyložení zlosynové. Budou se umět přetvařovat tak, že chasidé je budou mít za dokonalé světce a budou v ně slepě věřit. Ale Pán Bůh bude v své veliké milosti stejně odměňovat chasidy za tuto jejich víru, jako kdyby věřili v světce opravdové, a bude je chrániti, aby se nenaučili neřestem svých duchovních vůdců. Jak se už David v Žalmech modlil: „Nechť ochraňuje kroky svých chasidů (zbožných), od zlosynů nechť je ostríhá!“

– Nebeská *Tóra* má 600 000 písmen a 600 000 duší je rozděleno v lidu izraelském. Každá duše je totožná s jedním písmenem Zákona. Kdyby v *Tóře* jen jediné písmenko

chybělo, byl by celý svitek neplatný. A podobně, kdyby jen jediný z nás nebyl na svém místě mezi všemi, nebyli bychom ničím.

Avšak proč nejsou hebrejská písmena *Tóry* spojována? Abychom si z nich vzali příklad a aspoň čas od času se oddělili druh od druhu a oddávali se o samotě rozjímání.

– Když jsem byl ještě malý klouček a pan učitel mě teprve učil číst, ukázal mi kdysi v modlitební knize dvě malounká písmenka v podobě čtvercových puntíků a řekl mi: „Vidíš, Íreličku, takhle dvě písmenka vedle sebe? To je monogram Božího jména, a kdekoli v modlitbách tyhle dva čtverhranné puntíčky takhle vedle sebe uvidíš, musíš na onom místě vyslovit jméno Boží, třebaže tam není vypsáno celé.“ Četli jsme s panem učitelem dál, až jsme došli k dvojtečce. Byly to také takové dva čtvercové puntíčky, jenže nikoli vedle sebe, nýbrž pod sebou. Pomyslí jsem si, že je to asi také monogram Božího jména, a tak jsem na tom místě Boží jméno vyslovil. Pan učitel však povídal:

„Ne, ne, Íreličku, tohle neznačí jméno Boží.

Jen kde jsou dva pěkně vedle sebe, kde druh vidí v druhovi sobě rovného – tam je jméno Boží, ale kde je jeden pod druhým a druh se nad druhu povyšuje – tam není jméno Boží...“

– I v bratrovrahu Kainovi byly jiskry dobra. Světci, kteří jsou vtělením těchto jisker Kainových, jsou právě ti největší světci.

– „Íreliček se neobává, že bude souzen za to, že není takovým velikým světcem, jako byl Mojžíš nebo Abraham,“ řekl reb Írele sám o sobě. „Íreliček se však velmi bojí, že bude souzen za to, že není takovým Íreličkem, jakým Íreličkem by měl být.“

*A nyní všichni, kdož žítí chcete, do té druhé Brány se mnou
vejděte, neb tam se dočtete*

– že pražský rebe reb Jojnysn byl sladký *po moravsku*
anebo že byl už chasidem tak trošku. – Jak ti svatí bratři
světem bloudili a jak byl Žíše veselý. – O ptáccích, o mra-
vencích a o matičce zemi všeliké povídání a Žíšova křídla,
jakož i vytržení. – A jak je v Meziríči na učení. – Frankfort-
ského pak světce tvrzení, že tihle polští Židé jsou dotěrní.
– Načež následuje, jak svatý rebe reb Mélech v Ližensku
proti vídeňskému císaři bojuje. – A proč náš vojáček tak
nerad rukuje a na tu vojnu pak hubuje. – A jak svatý rebe
reb Mélech tu polévku rozlije. – Císař Josef pak slavného
čaroděje v tom vídeňském zámku tajně konzultuje a svatý
rebe reb Mélech v Ližensku mu ruce ukazuje. – Dábel
pak světci vyhrožuje a chasidy rozmnožuje. – Načež soud
liženský nad Pánem Bohem slavný rozsudek vynese, a co
všechno zažil Mélech v tom lese. – Proč v jednom týdnu
v roce nikdy nekázal a jaké to slasti nám odkázal.

Brána pátá

*Dva Zlaté pozouny kůru andělského,
dvojice nejsvětější z otce jediného.
Dvě převzácných srdcí těla velmi svatého,
života čistého,
Ducha pokorného.*

náš učitel a náš pán
SVATÝ REBE REB MEŠILEM ŽÍŠE Z HANIPOLE
kéž by nás jeho zásluhy na věky chránily,
jakož i jeho svatý bratr,
náš učitel a náš pán,
SVATÝ REBE REB MÉLECH LIŽENSKÝ
kéž by jeho zásluhy chránily nás všechny!

Chasidské světce oslovujeme v řeči přímé titulem *rebe*. Vyprávíme-li o nich, užíváme kratšího titulu *reb*. Reb ovšem znamená poněkud nižší stupeň důstojnosti. Jsou však světci, jejichž velikost ani ten, ani onen titul ještě nevystihuje. Dáváme jim proto oba tituly zároveň – rebe i reb. Nemnoho je arci světců takových. Celkem jen osm. Předně je to svatý rebe reb Bér neboli Kazatel z Meziriče a po něm někteří jeho žáci: moravský světec rebe reb Šmelke z Mikulova a jeho bratr rebe reb Pinches z Frankforta. Bratři rebe reb Mélech, správněji Elimélech z Liženska a rebe reb Žíše z Hanipoli. Dále pak rebe reb Šimen z Jaroslavi a rebe reb Búrechl z Mezibožu. Je to něco podobného, jako když v životě vezdejším říkáme profesor doktor nebo inženýr doktor, jenže rebe reb je ještě mnohem světější a velebnější. Ale abychom nezapomněli na toho osmého, nebo lépe řečeno prvního! Je to staropražský rebe reb Jojnysn Ajbšic (Jonathan Eibenschitz). Říkáme mu rebe reb, ačkoli žil dávno před svatým Baal-Šemem, a tedy před počátkem chasidské éry. Ale říkáme mu tak právem – byl předchůdce chasidismu. Předchůdců má chasidismus totiž několik. Jsou to například – nehledíc k svatému ARÍ v Palestině – především pražský Veliký rabi Lev, dále italský Moše Chajim Luzzatto a konečně pražský

rabi Jonathan Eibenschitz, to jest náš svatý rebe reb Jojnysn. Rebe reb Jojnysn se stal rabinem v Praze v roce 1711. Bylo mu tehdy teprve 21 let. Předtím žil na Moravě. Když pro nic jiného, tož aspoň pro tu neobmezenou úctu, které požíval u svých pražských žáků, zasluhuje si svého chasidského titulu. Ctíli ho tehda v Praze téměř docela jako my, chasidé. A také pro svou skromnost a pro shovívavost k odpůrcům zasluhuje svého chasidského titulu.

Později, když byl povolán do Hamburku, říkali o něm tam v Němcích, že je „po *moravsku* sladký“. A opravdu, jak sladké jsou spisy svatého rebe reb Jojnysna! Když tak čteme jeho Jearot devaš, to znamená česky Pláštve medu, nebo jeho Ahavat Jonatan, tj. Láska Jonatanova, zdá se nám chvílemi, že čteme knihu nějakého skutečného chasidského světce. Když mu tedy říkáme rebe reb, víme, co děláme. Ale pravým chasidem přece jen nebyl. Vždyť zapovídal požívání kávy, čaje, ba i kouření. Nu, bez kávy bychom se snad ještě jakžtakž obešli. Ale představte si nás chasidy bez čaje, nebo dokonce bez kouření. To přece není ani možné. Víte přece, že pravým světcům je kouření velmi svatým skutkem. Málem je to obětování. Jak náš svatý Talmud praví: „Veškeré činy konej jen Nebesům pro požitek!“ To se ovšem vztahuje i na kouření. Ba především na kouření. Vždyť ten kouř opravdu stoupá k nebesům.

Ale abychom se zase příliš nezaběhli! Vždyť si tu chceme vyprávět o těch dvou našich svatých bratřích, a zatím se touláme světem, skoro jako oni kdysi světem bloudívali. Bratři rebe reb Žíše a rebe reb Mélech chtěli totiž sdílet s Pánem Bohem muka, která On snáší s námi uprostřed našich neřestí a nečistot, v tom našem Vyhnanství přehořkém. A tak se tedy ti milí bratři vydali – po příkladě dávých asketů – na cestu světem.

Ve veliké bídě a v strádání neskonalém bloudili kraji

a zeměmi. Vyhýbali se obcím, nad nimiž neužíli zářit velebnost Boží, a do domu, nad nímž se jejich svatému zraku nezjevilo tajemné jméno Páně, nevstoupili. A neustále byli veselí, jak se na pravé chasidské lidi sluší.

Zejména starší bratr, rebe reb Žíše. „Jak je vůbec možno být smutný?!“ divíval se svatý rebe reb Žíše. „Co bylo – pro to se přece rmoutit nebudeme; vždyť už to máme za sebou. Budoucnost – tu beztak nikdo neznáme; tož jaképak starosti?! A přítomnost? – Ta je přece jen kraťoučký okamžik a hned zas pomine. Stojí tedy vůbec za zlobení?!“

U jednoho ptáčníka spatřil Žíše velikánskou klec a v té kleci bylo uvězněno hejno ptáčků zpěváků. Co udělal Žíše? Řekl si: David, král Izraele, praví v svých Žalmech: „Smilování Boží náleží všem tvorům.“ A to řka, šel a klec otevřel. A milí vězňové se také dlouho nerozmýšleli a rozlétlí se oknem do Božího světa. – To tedy udělal Žíše. A co udělal ten ptáčník? Inu popadl hůl a milého Žíše zmlátil podle zásluhy. Myslíte, že Žíše plakal? Ale kdepak! Smál se na plné kolo!

Jindy chtěl asketa Žíše vydat své tělo napospas mravencům. Lehl si tedy do mraveniště. Mravenci však se jeho svatého těla nedotkli. Ani jediný ho neštípl. „Pane světa,“ zahořekoval Žíše, „jaký jsem to ničema! Už ani mravenci mě nechťejí...“

Těž matičky země bylo Žišovi líto. Utěšoval ji takhle:

„Milá zemi, vím, že jsi hodnější než já, a přece po tobě šlapu. Ale netrap se! Než se naděješ, budu ležet pod tebou a ty budeš šlapat po mně.“

Víme tedy, jak vřele miloval svatý rebe Žíše všeliká utrpení a jak rád je podstupoval. Teď se však dovíte, kterak též Pán Bůh svému Žišovi utrpení sesílal a touto svou milostí jej obdařoval, kdykoliv k tomu byla příležitost.

Slyšeli jste snad již někdy ten příběh, který křesťané povídají o svém Pánubohu, když ještě chodíval světem s tím svým jedním svatým. (Také křesťané mají totiž světece a vypravují o nich poučné příběhy.) Tenhle jejich svatý se chtěl jednou vyhnout ranám, a prosil proto svého Pána, aby si lehl na jeho místo. Dostal potom bití ještě jednou. Také naše svaté bratry potkal kdysi podobný osud na té jejich bludné pouti. Jenže to bylo přece jenom trochu jinak. Má to takovou trochu jinačí *špic*, neboli, jak vy říkáte, jinou pointu.

Přijdou jednou tihle naši milí bratři do krčmy a ulehnou na pec, aby měli pokoj; ubožáci utrmácení. Ale pokoj neměli. To proto, že krčma byla plná mužiků. Ti tancovali a hulákali až do omrzení. Najednou si vám ti ochlastové vzpomněli, že prý toho Žida tam na peci proženou, lenocha. To řekli a chopili se svatého rebe reb Žíše. Ten byl totiž první na ráně, neboť ležel na samém kraji pece. Postavili milého Žíše na nohy a kázali mu, aby jim tancoval. Uposlechl svatý rebe reb Žíše a tančil před mužíky jako ta princezna Salome před Herodem králem. Tančil, točil se a křepčil a chlapi se chechtali a ječeli. Když umdlával, bičí ho popohnali. Tak dlouho milí mužíci svatého rebe reb Žíše popoháněli, až zůstal ležet bez hnutí na podlaze.

Ani mužíci nejsou bez srdce. Když viděli, že se Židák už nehýbe, hodili ho zase na pec, aby si oddechl. Za chvíli se svatý rebe reb Žíše vzpamatoval. Vidí svatý rebe reb Mélech, že se Žíše prodírá z mdloby, i nakloní se k němu a šeptá mu do ucha: „Žíše, bratříčku, lehni si teď na chvíli na mé místo, a já si lehnu na tvé.“ Ale Žíše nic. Ani slyšet o tom nechtěl. I rozplakal se svatý rebe reb Mélech a povídá: „Cožpak si myslíš, že na všechno utrpení máš právo jen ty? Všechnu bolest světa chceš vypít vždycky sám a nikomu nechceš přenechat ani jednu hořkou krůpěj? Ani mně, vlastnímu bratru svému ji přáti nechceš. Což

nemám také já trochu práva na nějaké to utrpení pro slávu Boží?“ – Takto svatý rebe reb Mélech nařikal a takto hořekoval.

I zzelelo se svatému rebe reb Žišovi milého bratra a postoupil mu své místo na kraji peci. Sám si lehl na jeho.

„Teď zas proženeme toho druhého,“ – povídají mužíci. To proto, že už zase měli dlouhou chvíli. Vylezli tedy na pec a shodili z ní „toho druhého“.

Jenže tím druhým byl opět náš svatý rebe reb Žíše. Měl „šťěstí“. Neboť nepoznali opilci svůj omyl. A již zasvištěly biče a svatý rebe reb Žíše se dal do tance podruhé. Byl by se rád smál, že se to bratříčkovi zhatilo. Věděl však, že hříchem jest vysmívati se ubožákům. Tak se přece jen přemohl a smál se Mélechovi, bratru svému, že musí tam na té peci nečinně přihlížet, jak on, Žíše, si tu pěkně trpí pro slávu Boží. A nanovo tančil svatý rebe reb Žíše svůj přeslavný tanec bičů. Tančil a tančil, až opět klesl, a milí mužíci viděli, že tentokrát se jejich Žid tak hnedle z mrákot neprobere.

*Ať se jak chce světa osud
semele a zvrátí,
Žisův osud máme posud,
do nás vždy se mlátí.*

Tak to nějak řekl jeden veliký básník. Vrchlický se jmenoval.

Řekli jsme, že Žíše byl žákem svatého rebe reb Béra, kazatele z Meziríče. Ale byl to prapodivný žák, tenhle Žíše! Za všechna ta léta, co byl v Meziríči, neuslyšel z úst svého slavného učitele ani jedinký výklad slova Božího.

Otevřel svatý rebe reb Bér Knihu a počal číst: „I pravil Hospodin...“ – a milému Žišovi už to stačilo. Takové nadše-

ní ho popadlo, jak ta tři slova uslyšel, že nebyl s to, aby dál poslouchal. Tak tomu bylo pokaždé. Kdykoliv Žíše uslyšel, že „Hospodin promluvil...“, – popadlo ho to jeho vytržení. Z plna hrdla začal hned křičet: „Hospodin promluvil...! Hospodin promluvil...!“ a křičet neustával, takže byli jeho slavní spolužáci nuceni vyvést ho na dvůr. To proto, aby měli od něho pokoj. Žíše se jim ani nevzpíral. Nevěděl vůbec, co se s ním děje. Nadšení mu lomcovalo celým tělem. Také na dvoře neustával volat „Hos-po-din pro-mlu-vil, Hos-po-din pro-mlu-vil!“ a zmítal se přitom, jako by měl padoucnici. Dlouho to vždycky trvalo, než se uklidnil. Když se konečně mohl vrátit – byl celý výklad mistrův již dávno ukončen. Tak neslyšel Žíše nikdy ani jediný výklad svatého rebe reb Béra.

Takovéhle vytržení nazýváme *hislaháves*, vzplanutí.

V tajemné knize Tikúnim je psáno, že Láska a Bázeň jsou dvě křídla, na nichž se můžeme vznést až k Bohu.

Žíše měl však jen jedno křídlo. Veliké a mohutné ovšem. Druhé mu však nikdy nenarostlo. A lítejte jen s jedním křídlem! Nedokážete to. Uvidíte.

Po celý život sloužil totiž Žíše Pánu Bohu jen láskou. Avšak jedenkrát se mu zachtělo mít obě křídla a sloužit Nejvyššímu také bázní, jako andělé Boží. Modlil se tedy Žíše k Pánu Bohu, aby mu také udělil milost své bázně.

I vyslyšel Hospodin modlitbu Žíšovu a bázní naplnil srdce jeho. Nemyslete však, že se Žíše teď, když mu narostla obě křídla, vznesl do výše jako pták. Právě naopak! Jsa jat svatou bázní před Pánem všech světů, zalezl pod postel jako schliplý psík, a všecek se chvěl strachem.

„Už dost, Pane, už dost!“ volal tam pod postelí jako Jonáš z hlubin oceánu. „Sejmi ze mne opět svou svatou bázeň! Nedovedu Ti sloužit, co andělé Tvoji. Chci Ti raději zase sloužit jen jako obyčejný Žíše.“

A milostivý Bůh vyslyšel milého Žíše i tentokrát. Kři-

délko bylo mu opět uštěženo a Žíše vylezl zpod postele a sloužil od té doby Pánu Bohu zas jen jako „obyčejný“ Žíše, jen a jen pouhou láskou.

Židé němečtí pohlíží na naše polské soukmenovce odjakživa trochu přes rameno. Proč – ví Bůh. Na své učenosti nemají si věru co zakládat, a na zbožnosti snad ještě méně. Ve Frankfortě nad řekou Mohanem byl však jeden muž, jenž by byl opravdu měl proč pohlížet na „Poláky“ přes rameno. On však toho nečinil, ba naopak, spíš se vysmíval pýše svých vlastních krajanů. Byl to rabi *Núsn Adler*.

Obávám se, že jste jeho jméno snad dosud jakživi neslyšeli. Zato je vám asi známo jméno jeho nejslavnějšího žáka. Byl to rovněž frankfortský rodák, rabi *Mojše Schreiber*, autor slavného spisu Chasam Sofer. Víte, je to ten, který se potom stal vrchním rabínem v *Bratislavě* a velmi se tam proslavil. Zejména svým zatracením filosofa Mendelssohna a jeho překladu Pisma svatého do němčiny. Rabi Mojše Schreiber si tím asi opravdu získal zásluhu nehynoucí. Neboť jeho potomci jsou za to patrně již od přírody tak učení, že mohou docela prostě dědit úřad vrchních rabínů v *Bratislavě* bez potíží až do dneška.

Nuže, rabi Núsn Adler z Frankforta byla osobnost opravdu zázračná. Nebudeme se tu však o něm příliš rozepisovat, poněvadž rabi Núsn Adler nebyl králem v té naší chasidské Říši. Jen tolik budiž zde jen tak mimochodem o něm řečeno: Rabi Núsn Adler uměl všechny ty své přetěžké talmudické přednášky z paměti a jen z paměti svým žákům přednášel. A tenhle rabi Núsn Adler – mír budiž nad ním – prohlásil jednoho dne ve Frankfortu toto:

„Tihle polští Židé jsou opravdu hrozně dotěrní. Jen si představte: Kdykoliv se má duše povznese na Nebesa, vždycky už z dálky vidím, že tam stojí před nebeskou branou tenhle Žíše. Bůh sám ví, jak se tam ten člověk

vždycky vetře, ale kdykoliv tam přijdu – už je tam dřív než já. Vskutku, tihle polští Židé jsou náramně dotěrní!“ opakoval rabi Nús Adler.

Za tohle své slovo si rabi Nús Adler zajisté zasluhuje, abych vám o něm přece ještě něco pověděl.

Mili frankfortští neměli totiž svého rabína Núsna Adlera v převeliké lásce. Však ho také dali do klatby. Ovšem jen do *malé* klatby, do klatbičky. A reb Nús Adler musil z Frankforta zčistajasna utéci. Byl potom nějaký čas rabínem u nás na Moravě v Boskovicích. Tam vykonal mnoho zázraků, a musil se proto nakonec zase utéci do Frankforta. Jenže ve Frankfortu ho dali znova do klatby. A do těžké, k tomu. To všechno jen proto, že měl tak rád nás, chasidy. Škoda že se k nám nikdy nepřidal docela! My bychom byli těm frankfortským pánům zatopili! Když zemřel (r. 1800), mluvil nad jeho hrobem náš svatý rebe reb Pinchesl, o němž vám budu hnedle vyprávět.

Velmi podivné jest, že rabi Nús Adler nevyslovoval naši svatou hebrejskou řeč jako my a naši předkové od dob nepamětných. Vyslovoval ji jako nějaký *Frenk*, ač jím přece nebyl. Neříkal totiž například hú-ojlóm (svět) jako my, ale vyslovoval to há-ólám, docela tak jako ti *Frenkové*^{1/}. Než není radno připomínati nedobrých věcí, když vzpomínáme památky mrtvých. Však on také rabi Nús Adler – mír jeho památce – asi věděl, co dělá a proč to dělá, i když to naše mozky pochopit nemohou.

A teď tedy trochu poohlédněme také po tom svatém bratrovi našeho milého Žiše, svatém rebe reb Mélechovi.

V dobách, kdy v Ližensku vládl svatý rebe reb Mélech, vládl ve Vídni císař Josef II. Poměr mezi oběma vládci byl

^{1/} Frenkové říkáme Židům zemi orientálních, středomořských a balkánských. Většinou jsou to potomci exulantů ze Španělska.

napjatý. *Kire*, to je císař pán, chtěl, aby židovští mládenci sloužili u vojska, svatý rebe reb Mélech nechtěl. Svatému rebe reb Mélechovi by nebyvalo bylo zatěžko vůli vídeňského kire zlomit. Neměl svatý rebe reb Mélech vojska, neměl drábů ani policajtů, byl však obdařen darem svatého ducha a mocí svatosti. Obé chybělo císaři. A jsou to přece vlastnosti, proti nimž žádná moc tohoto světa pranic nezmůže. Jenže na straně císařové byli téměř všichni ostatní rabíni s tím veleučeným pražským rabim Nojde Bíhídou (Jechezkiel Landau) v čele. Proti takové přesile nemohl ovšem zbla poříditi ani takový světec, jakým byl svatý rebe reb Mélech.

Tážete se, proč mládenci židovští u vojska sloužit nechtěli a proč je ten náš svatý rebe reb Mélech v tom podporoval?

Tož vězte, že nikoliv snad proto, že by se jim vojenský život veselý nebyl líbil. Takový Jákl Present rekte Edlman, například, byl vojenskou službou císaři pánu odjakživa neméně nadšen než sousedovic Ivan, řečený Potapenko. Jenomže Jákl Present ví, že na vojně bude nucen znesvěcovat svatý šabes, jíst zakázané pokrmy, a že se snad ani nebude moci modlit, natožpak v Zákoně Božím hloubati dnem i nocí. O to vše neběží Ivanu Potapenkovi. Jen proto se tedy svatý rebe reb Mélech natolik zasazoval, aby se židovští rekruti raději dali zabít a svůj mladý život tak obětovali, než aby na tu vojnu chodili aneb císaři sloužili. Věděl, že takto by plány císařovy byly zmařeny, že nakonec by musil kire, chci říci císař, ustoupit a Jákl Present, rekte Edlman, že by měl na věčné časy od vojny pokoj.

Naproti tomu tvrdili druzí rabíni, že „dýne de-malchise – dýne“, že zákon z moci státní je i podle naší Víry opravdovým zákonem a že válka obranná je Talmudem dovolena, ba že je naší svatou povinností, a že dobrotivý *kire* válek výbojných zajisté nikdy nepovede, a kdesi cosi.

Zkrátka, svatý rebe reb Mélech byl učenými kolegy přehlasován a od oněch časů musí milý Jákl Prezent – rekte Edlman – volky nevolky pěkně sloužit, i kdyby mu mělo nucené přestupování svatých příkazů Božích srdce utrhnout. Bude za to generálem, až přijde mesiáš.

Světce, jakým byl svatý rebe reb Mélech, se však tak hned nepoddá. Ještě dlouho s ním musil ten vídeňský kire o toho židovského vojáčka bojovat.

Jednou byl v Ližensku na návštěvě svatý reb Mendele z Rimanova, kéž nás chrání Světlo jeho zásluh! A když navštíví světce, jedí spolu polévku z jedné misky jako bratři. Onoho svatého šabesu bylo u liženské tabule v poledne mnoho vážených hostů. Samí dobří chasidští lidé to byli. A všichni se dívali, jak pěkně tací vzácní světci jedí polévku. Čeká svatý rebe reb Mélech, až si host nabere lžici polévky, a zatímco tu plnou lžici zvedá k svým svatým ústům, opatrně, aby mu ani kapka neukápla, noří zase pomalounku on, totiž náš svatý rebe reb Mélech, svou lžici do polévky, a teď zase čeká jeho svatý host, až si rebe reb Mélech nabere, a tak to jde neustále. Inu – světci! Oči byste na nich nechali. To my, obyčejní chasidé, takhle svorně tu milou polévku věru nejídáme. Jedí naši světci, jedí vážně a mlčky. Sedm plných lžic polévky již pojedl svatý reb Mendele rímanovský a sedm plných lžic pojedl svatý rebe reb Mélech. Nyní si chce svatý reb Mendele nabrat osmou lžici, neb teď je právě on na řadě. Již chce tu svou lžici zase ponořit do mísy, když tu najednou, z ničeho nic, chytne svatý rebe reb Mélech za ubrus a trhne a škusne a mísu převrhne. Všecka polévka se vylila na stůl. Kdyby to bylo o *pírim*, chci říci o masopustu, řekli byste, že svatý rebe reb Mélech takhle žertuje. Jenže svatý rebe reb Mélech nežertuje, jako že dnes není pírim.

Zbledl svatý reb Mendele rímanovský a lžice mu vypadla leknutím z ruky.

„Co to děláte?“ volá na svatého rebe reb Mélecha, „Cožpak chcete, aby nás zavřeli?“

„Šá, šá,“ to jest jako pst, pst, uklidňuje svatý rebe reb Mélech hosta, „jen neztrácejme důvěru ve Všemohoucího!“

Polekal se svatý reb Mendele rímanovský, polekali se i chasidé. Co viděli – nechápou, a co slyšeli, nechápou též.

Do smrti by snad nebyli pochopili. Jenže tenkrát právě byl Árn Šije náhodou za obchodem ve Vidni. A netrvalo to ani celý týden a už přivezl postilión od milého Árna Šije do Liženska psaní. Píše tam Árn Šije v tom psaní, že chvála Bohu je zdrav a že se mu obchod s pomocí Boží zdařil, a píše, jak je v té Vidni všechno drahé a zač jsou tam vajíčka a zač peří, a píše, jaká je tam v té Vidni nádhera a že on, Árn Šije, byl až u samého císařského zámku, ale on, Árn Šije, že by nedal za ten vídeňský zámek ani zlamanou nohu od lavice z liženské jízby rebe reb Mélechovy – kéž je dlouho živ a zdrav – a píše milý Árn Šije, jak se těší, že snad už o příštím svatém šabesu bude zase doma v Ližensku, a píše ještě mnoho jiných pozoruhodných a důležitých věcí, neboť je to velmi dlouhý a obsírný dopis, jako vždy, když Árn Šije píše. A na konci toho dopisu připsal Árn Šije honem ještě tuhle krátkou doušku:

„Na to hlavní bych byl málem zapomněl. Jak jsem se dověděl z úst pravdomluvných, chtěl císař včera o svatém šabesu v poledne podepsat patent, podle něhož by musili všichni naši synkové na vojnu, před čímž nás milostivý Bůh chránit ráciž. Chtěl císař ten patent podepsat a už namácel pero do zlatého kalamáře. A jak si tak do toho zlatého kalamáře pero namáčí, tak se vám ten kalamář najednou z ničeho nic převrhl, a milý patent se utopil v inkoustu. Tu císař řekl, že je to asi zlé znamení, a že tedy onen patent podepisovat nebude. A tak my tedy na tu vojnu přece jen ještě nepůjdeme, chvála Bohu. O tom všem vám věděti dává váš nehodný Árn Šije.“

Tak tomu tedy bylo! – Když tenkrát svatý rebe reb Mélech seděl v Ližensku se svatým reb Mendelem u té šabesové polévky, seděl ve Vídni právě v té chvíli císař se svými ministry u psacího stolu. A proto svatý rebe reb Mélech – vše to věda v duchu svém svatém – naschvál tu liženskou polévku převrhl a tak se ve Vídni v tom okamžiku ten c. k. kalamář také překotil. Císař ovšem nevěděl, kdo a jak to přivodil, ale že nějaké tajemné ruce všechny jeho záměry marí, to už věděl. Jenže právě nevěděl, čí ruce.

Psal milý Árn Šíje, že o příštím šabesu bude s pomocí Boží opět doma v Ližensku. Ale týdny a měsíce plynou jako voda v Dunaji a Árn Šíje stále ještě je ve Vídni.

Zas jednou sedí v Ližensku svatý rebe reb Mélech s chasidy u tabule. Sedí a rozjímá. Najednou sklonil svou svatou hlavu a skryl tvář do dlaní. Opravdu, jako když se před někým schovává. Celý obličej si tak oběma rukama zakryl. Ani vousy ani pejzy mu nebylo vidět, jen ty ruce. Před kým se tak schovává? Vždyť ve světnici není přece nikdo než oni, dobří chasidé. A hezkou chvíli trvalo, než si svatý rebe reb Mélech tvář zase odhalil.

V té chvíli byl ve vídeňském zámku u císaře mocný čaroděj. Ten čaroděj tuze na císaře naléhal, aby si od něho dal něco učarovat. Jenže tenhle císař Josef si na čáry příliš nepotrpěl. Když však na něj kouzelník tolik naléhal, tak mu nakonec řekl:

„Tak tedy budiž! Když na mne tolik naléhá, tak mi okázal toho, co mi hatí veškeré plány!“

To řekl císař jen tak, aby se čaroděje nějak zbavil. Jenže čaroděj začal doopravdy čarovat, až se císaři z toho dělaly mžítky před očima. A najednou spatřil... Co spatřil? – *Dvě neznámé ruce, kdesi v dálce.* To všechno zase vyšťoural náš Árn Šíje. Znal se už s písaři a s ministry a s lokaji.

Víte už, že v našem písmu hebrejském zpravidla nepíšeme samohlásek. Kdybychom ozdobili samohláskami text naší svaté Tóry, nesměli bychom z ní předčítat v synagoze. Znaménka samohlásková najdete například v modlitebních knihách, které jsou netoliko pro učence, ale též pro děti a pro *amracim*, chci říci pro lid nevzdělaný. Kdo hebrejskou řeč zná, znamének samohláskových nepotřebuje. Čte i bez nich. Ty milé samohlásky, píšeme-li je, vyhlížejí takto:

Chceme-li například naznačit, že na některém místě má být čteno „a“, napíšeme pod předcházející souhlásku malou vodorovnou čárku „_“. Krátké „e“ označujeme třemi tečkami pod souhláskou, takhle: „...“. Jsou-li pod nějakou souhláskou pouze dvě obyčejné tečky vedle sebe „..“, čteme je: „ei“ atd.

Nedomnívejte se však, že tyto nepatrné tečky a čárky, kterých povětšinou vůbec nepíšeme, jsou bezvýznamné maličkosti! – Naopak. Je v nich klíč k velikým tajemstvím. To jsme si už jednou řekli. A kdo si při modlitbě samohlásek nehledí a v jejich čtení chybí, toho budou tyhle všechny tečky a čárky, které nedbale čítal, po smrti strašit a u Pána Boha na něho žalovat. Všimněte si tedy při modlení samohláskových znamének stejně bedlivě jako písmenek pro souhlásky a budete ušetřeni velikého trápení.

Svatá kniha Tikúnim nás poučuje o významu samohláskových teček a čárek takto: „Zdá se, že jsou nepatrné a malé. Avšak i hvězdy na nebi zdají se nám z dálky nepatrné a malé, a přece jsou to ve skutečnosti veliké světy.“

Ve svatých spisech naší kabaly jsou tajemství devatera znamének samohláskových vysvětlena dokonale. Ta malá vodorovná čárka „a“ pod souhláskou, to je *práh* před branou Moudrosti Boží. Ty dvě tečky vedle sebe, „ei“, jsou *zdroj* i *cíl*, vznešený trůn Páně, z něhož veškeré duše vycházejí a do něhož se opět vracejí (a před nímž se chvějí

obě křídla andělů). Ty tři tečky v podobě *tří hrotů srdce*, „e“, je Láska. A tak je to se všemi těmi drahocennými známenky. To už sem vlastně ani nepatří. Říkáme to jen tak, aby nestála řeč.

Svatý rebe reb Mélech nenapsal žádného spisu. Jednou jej však navštívil jakýsi literát, který, jak už tací lidé bývají, nedovedl o ničem jiném hovořit než o svých dílech. Když se domníval, že tím světce již dokonale pobavil, tázal se ho, ovšem jen tak ze zdvořilosti:

„A což vy? Vy nepracujete na žádném díle?“

„Pracuji,“ odvětil svatý rebe reb Mélech.

„A jak se bude to vaše dílo jmenovat?“

„Bude se jmenovat hebrejsky Nekides halév aneb Dý pintelach finm harec po židovsku. To jest: Tečky srdce. Dvě tečky (těmi označujeme ‚ei‘) mám již hotové, takže první epocha je skončena. Jmenuje se Eimes halév, Bázeň srdce. Nyní mi zbývá přidat k tomu už jen jednu tečku a bude z toho *Emes halév, Opravdovost srdce* (neboť ‚e‘ označujeme třemi tečkami: ‚...‘). Doufám, že s pomocí Boží své dílo dokonám, dřív než zemru.“

Jindy navštívil svatého rebe reb Mélecha člověk, který se velmi mnoho postil, modlil a v slově Božím hloubal, a to vše tajně, nikdo o tom nevěděl. I myslil si ten člověk o sobě, že je světcem. Když však vstoupil do rebe reb Mélechovy světnice, pronesl svatý rebe reb Mélech jednu známou větu Pisma svatého, aniž přitom na příchozího pohlédl.

„Kdyby se člověk v úkrytu skrýval – a já bych ho neviděl?!“ Jenomže svatý rebe reb Mélech takhle neřekl tu větu. Neřekl ji s přízvukem, jímž jsme zvyklí ji čítat v Písmu svatém. Svatý rebe reb Mélech totiž poněkud posunul pomlčku, a tím nabyl verš zcela jiného významu.

„Kdyby se člověk v úkrytu skrýval a *já* - neviděl bych jej.“

To znamená, že kdyby měl člověk nevímco tajných zásluh, jestliže si je přitom vědom svého *já*, nebo když si o sobě dokonce myslí, že je světcem – pak jsou veškeré jeho posty a modlitby nazdařbůh. Je to člověk domýšlivý a na člověka takového Bůh v milosti nepohlédne.

Příchozí narážce porozuměl. Litoval, že celý život promřhal jen pro své *já* a že veškeré jeho posty neměly smysl. I prosil rebe reb Mélecha, aby mu pověděl, jak má vše napravit.

A svatý rebe reb Mélech mu rozřešení dal. Avšak rozřešení, jaké smí dáti jedině světec, duchem svatým natolik obdařený, jako byl on.

Nařídil mu:

„Odnynějška se nesmiš vůbec modlit, ba ani sebekratší žehnání vyslovit, dokud na to své *já* dokonale nezapomeňš, i kdybys měl žít bez modlitby třeba celý rok.“

Pravý světec není si vědom svého *já*. Jeho duše je nepřetržitě spjata s nekonečnem a neustále s ním splývá.

Kdysi přijel svatý rebe reb Mélech do jednoho městečka na návštěvu. Když odjížděl, vyprovázela ho celá obec.

„Kam jdou všichni ti lidé za tím vozem?“ tázal se rebe reb Mélech kočího.

„Doprovázejí vás,“ řekl mu kočí.

„A proč to?“

„Inu, chtějí si nejspíš získat zásluhu tím, že takto vzdávají počtu vaší učenosti.“

„Tá-k?“ divil se svatý rebe reb Mélech.

A najednou se rozhodl:

„Je-li tomu tak, chci se řídit jejich příkladem. Také *já* chci mít tu zásluhu.“

To řka vystoupil a ubíral se s ostatními pěšky za prázdným vozem...

Satan zapřisahal svatého rebe reb Mélecha, aby ho přestal utlačovat. Vyhrožoval mu, že neustane-li, nadělá on, Satan, ze všech lidí chasidy, a co potom zbude rebe reb Mélechovi na tomto světě ještě vykonat?

Svatý rebe reb Mélech však odmítl výhrůžku Satanovu máchnutím ruky. I započal ďábel své dílo.

Řady chasidů se začaly najednou nápadně množit. Kde kdo přistupoval k chasidům. Sta a sta duši přibývalo takřka denně, až tím byl rebe reb Mélech nakonec doopravdy znepokojen. I chopil hůl a šel do učebny, aby vyhnal nepovolané.

Ale na prahu domu Božího se zarazil. – Lépe je totiž, jsme-li třeba chasidy čertovými, než nejsme-li chasidy vůbec.

Ostatně nezvyklá práce brzy ďábla omrzela. To proto, že z chasidů čertových se stali časem chasidé skuteční.

Osvědčila se na nich svatá pravda Talmudu: „K pravému idealismu dospěje nakonec i ten, kdo se učí Zákonu třeba i jen z pohnutek hmotných. Neboť světlo Boží v Zákoně skryté koneckonců každého člověka obrátí.“

Z lásky k bližnímu soudil jednou svatý rebe reb Mélech i samého Pána Boha. Událo se to takto:

V Ližensku žil občan jménem Mojše Volv. Mojše Volv měl dcerku posedlou vdavkami, nemohl však sehnat potřebné čtyři stovky tolarů, které za oněch časů požadoval císař pán od svých milých Židů za povolení k sňatku. Mojše Volv, nevěda si rady, obrátil se na svatého rebe reb Mélecha. Byl přesvědčen, že jeho neštěstí způsobil Všemohoucí, a cosi mu říkalo, že pomoci mu může jen soud svatého rebe reb Mélecha. Přišel a řekl:

„Přicházím se žalobou podle Zákona.“

Vyřknouti spravedlivý rozsudek je nesmírná zásluha. Soudce, jenž spravedlivý rozsudek vynese, stává se – „spolupracovníkem Božím na výstavbě světa“.

To praví Talmud.

A proto svatý rebe reb Mélech nemeškal a povolal k sobě oba liženské soudní přísedící. Byli to reb Jákl Majr a reb Dúvid Šije. Poté nařídil Mojše Volvovi, aby přednesl svou stížnost a jmenoval obžalovaného.

Mojše Volv jal se zešíroka vykládat o své milované dceři a učeném zeti, kterého jí vyhlédl, o těch zatracených čtyřech stovkách tolarů a kdesi cosi.

„Ale k čemu tady soud?“ divili se soudcové. „Na koho podáváš žalobu?“

„Žaluji,“ koktal Mojše Volv, „žaluji – Pána Boha.“

Prísedící se zděsili. Ne, takovou troufalost nikdy neslyšeli. Jen svatý rebe reb Mélech mlčel.

A tu Mojše Volv, povzbuzen mlčením světcovým, dodal si odvahy a odůvodnil svou stížnost dopodrobna.

Ano, on, Mojše Volv, občan liženský, žaluje Pána všech světů. Žaluje Nejvyššího, že neplní, co byl přislíbil rukou Mojžíše a proroků, že nechrání svůj lid izraelský v tomto hořkém vyhnanství, že dovoluje císařům a mocným tohoto světa, aby si vymýšleli zákony, jimiž nás zotročují a jimiž způsobili, že on, Mojše Volv, nemůže provdat svou dceru.

Svatý rebe reb Mélech vstal a přistoupil ke skříni, v níž stály jeho velké folianty Talmudu. Vyňal jeden svazek a otevřel jej. Byl to traktát, řečený Chagiga. Vrátil se s ním k přísedícím a prstem jim ukázal, co našel hned na druhé stránce.

Všichni tři soudcové sklonili hlavy nad svatými řádky.

Stálo tam, že Bůh nestvořil zemi proto, aby zůstala pustá, nýbrž proto, aby byla zalidněna. A stálo tam, že ten, kdo je tak zotročen, že nemůže pojmout žádné ženy za

manželku, má být mocí soudu vysvobozen z ruky pána svého.

A tento názor sdílí s Talmudem i slavný Maimonides a tak je to kodifikováno i v svatém Šulchan áruchu díl II, kap. 267, § 2. To vše svatý rebe reb Mélech svým milým přisedícím ukázal.

Nebylo tedy pochyby, že ani žaloba Mojše Volvova, ani její motivace nejsou jen tak docela neopodstatněny.

„Povinností soudu je," pravil svatý rebe reb Mélech, „aby projednával všechny žaloby jemu přednesené, ať už jsou namířeny proti komukoliv, a rozsudku našemu se musí podrobit každý, kdo nechce být prohlášen za nespravedlivého. Mojše Volve, občane liženský, trváš na své žalobě?"

Mojše Volv trvá.

„Nuže!" pokračoval svatý rebe reb Mélech jakožto prezident liženského soudu. „Stranu žalující jsme vyslechli. Stranu žalovanou, to jest Hospodina, Pána všech světů, vyslychati nepotřebujeme, neboť veškerá jeho slova a veškeré jeho protinámitky jsou soudu známy z knih Mojžiše a proroků. Ve smyslu svatého soudního řádu talmudického vyzýváme nyní obě strany, jak žalující, tak i žalovanou, aby před poradou soudu síň opustily."

Strana žalující se před slavným soudem hluboce poklonila a vyšla ze soudní síně na zápraží. Nikoliv však strana žalovaná. Bůh všemohoucí *nemohl* v své všudypřítomnosti soudní síň opustiti. To ovšem byla pro něho okolnost velmi přitěžující.

Soud rabínský je důkladný. Všechny argumenty, pro i contra, byly bedlivě prostudovány, zatímco Mojše Volv netrpělivě přešlapoval na zápraží.

Konečně ho zavolali a svatý reb Mélech – Světlo jeho ať nás chrání – mu oznámil slavné rozhodnutí liženského soudu, z něhož není odvolání.

Poněvadž strana obžalovaná, Bůh, pochválen budiž, přes platná pravidla soudního řízení po dobu porady soudu soudní síň neopustila a poněvadž dále ve smyslu § 2 kapitoly 267 druhého dílu Šulchan áruchu je právo zřejmě na straně žalující, usnáší se soud po bedlivém uvážení všech polehčujících okolností jednomyslně a neodvolatelně na dokonalém odsouzení strany obžalované do všech důsledků. Veškeré nároky strany žalující, to jest Mojše Volva, občana liženského, proti straně žalované, to jest Hospodinu, Pánu všech světů, uznává soud za oprávněné a zavazuje nejvznešenějšího obžalovaného, aby tyto nejponiženější nároky milostivě respektovati ráčil.

Mojše Volv již svých čtyř set tolarů shánět nemusil. Tři dny po památném rozsudku soudu liženského zrušil císař Josef II. tolerančním patentem nelidské zákony protižidovské. Červánky svobody počaly vzházeti všem utlačovaným, mezi nimi i těžce zkoušeným Židům.

Také svatý rebe reb Mélech byl kdysi mlád. Chodíval tehda často z města do blízké vesnice. Chodíval lesem. Jedenkrát na jaře se ve vsi trochu pozdržel, a když se vracel lesem, byla již noc. Mélech se nebál. Báł se jen všemohoucího Boha. Les šuměl tajemně a smutně. Mélech jde stále vpřed, klopýtaje co chvíli v temnotě o pařezy. Les, zdá se, nemá konce. Ne, Mélech se nebojí. Podivný pocit však se tebe zmocní, jdeš-li v noci sám hlubokým lesem. Konečně vidí Mélech v dálce světélko. Světélko roste, jak se k němu Mélech blíží. Lidské obydlí! – Zbloudil? Dosud si nikdy nepovšiml, že v lese někdo bydlí. Ještě několik kroků. Mélech rozhrne větve a stojí na pasece. A hle, uprostřed paseky chaloupka, pěkně pomalovaná jako muchomůrka. Teď vidí Mélech docela jasně. Měsíček svítí tak mile jako okénka chaloupky. Mélech vstoupil – a na prahu stanul jako očarován. Nejprve myslí, že co vidí, je

sen. Jaktěživ nespátřil takovou krásu. Uprostřed světničky stojí mladá dívka. Je téměř nahá, a přece se ani trochu neostýchá. Její zlaté vlasy splývají až na zem. Božínku, jak jsou dlouhé! Je tedy dosud panna. Vždyť nemá vlasy ostříhány jako provdané židovské ženy.

„Ano,“ povídá, „jsem svobodná a bydlím tu zcela sama. Často jsem tě vidávala, jak jdeš lesem. Vždycky tak samotén, jako jsem já. Častokrát jsem si už myslila, kdy asi ke mně zavítáš? Ty však jdeš vždycky okolo tak nevšimavě. Neostýchej se, jsem čistá, v lesní studánce jsem se vykoupala, měkké lože jsem dávno již připravila. Ne, nejsem učená, ale tolik vím, že hřích bude jen zcela malý. Bohatá však bude hostina, přebohatá. Pojď!“

Její hlas zněl sladce jako stříbrné zvonky na pergamenovém svitku Zákona Božího o svátcích v synagoze, a přitom tak mocně jako úder krve v Mélechových skráních. Jen pomalu chápe Mélech smysl slov, jež stékají z červených rtů tak, jako plynou v potůčku vlnky.

Stojí Mélech a neví, co se s ním děje. Může mít Pán Bůh potěšení z takového spojení? Když rabín nedá požehnání, když chybí prsten svatební i svatební baldachýn?!

„Pojď! V studánce jsem se vykoupala, měkounké lože připravila, bohatá bude hostina.“

Vlasy dívčiny se chvěly jako lesní tráva, když ji ovane jarní větřík. Na hrotech jejích prsů rudlo cosi jako dvě jahůdky pod listovým zeleným.

„Ne!“ vykřikl Mélech. Bylo to volání tonoucího.

„Né-é!“ opakovala hluboká ozvěna lesa.

A Mélech stojí na lesním paloučku sám a sám. Dívčina zmizela, chaloupka jako by se propadla. Jen roj světlušek tančí svůj tajemný rej v husté trávě.

Bylo to pouhé pokušení. Sladký prelud, Satanem upředěný jako vše, co nás v tomto světě svádí, abychom hřešili a na Pána Boha zapomínali.

Svatý rebe reb Mélech nezapomněl. Nechť nás chrání Světlo jeho zásluh!

Po svatém rebe reb Mélechovi nám zůstala drahocenná památka. Kázání, která pronášel v podobě výkladu Pěti knih Mojžíšových o každém šabesu po všechna léta svého požehnaného života. Byla chasidy věrně zaznamenávána a pod jménem *Noam Elimelech*, tj. Slasti Elimelechovy, vydána.

Když byly záznamy předloženy rebe reb Mélechovi k schválení, zvolal:

„Jakže? – Tohle že jsem povídal?!”

Býval při svých kázáních v stavu tak hlubokého vytržení, že si nebyl vědom smyslu svých slov. –

V padesát čtyři oddíly je Tóra rozdělena pro padesát dva týdnů roku. O každém šabesu předčítá kantor v synagoze jeden oddíl, někdy čte oddíly dva. A na všechny oddíly Tóry navazuje svatý rebe reb Mélech svá kázání. Toliko k jednomu oddílu se žádné kázání rebe reb Mélechovo nedochovalo. V jednom jediném týdnu v roce po všechna ta léta nikdy nekázal. V týdnu, v němž předcítáme každoročně předposlední oddíl druhé knihy Mojžíšovy. A právě v onom týdnu – dne 21. měsíce adaru (r. 1786) – svatý rebe reb Mélech také zemřel.

ZE „SLASTI ELIMELECHOVÝCH“

– V každém čase a v každíčkém okamžiku, především však v chvíli, kdy člověk dluží o samotě a v nečinnosti nebo když odpočívá na lůžku a usnout nemůže, má si představit, že před ním plápolá oheň veliký a hrozný, až k nebesům, a on, člověk, láme svůj vrozený pud sebezachování a vrhá

se v plameny pro slávu Boží. Milostivý Bůh považuje záslužné předsevzetí člověka za rovnéčinu. A tak člověk nemusí nikdy zahálet. Neustále může plnit nejsvětější příkaz Boží: „Posvěcen budu v nitru synů izraelských.“ – Posvěcen jejich sebeobětováním aspoň v myšlenkách. – Totéž si má člověk představovat při jídle a při souloži. Kdykoli pociťuje rozkoš tělesnou, má si říci srdcem i ústy, že daleko větší slast a mnohem příjemnější rozkoš, nežli je ona smyslná, by pociťoval, kdyby svůj život směl Bohu obětovat. A má sám sobě dokazovat, že by mu bylo milejší umírání pro slávu Boží, než kterákoliv rozkoš smyslná. Má si říkat, že umírání pro slávu Boží je krásnější než jakýkoli požitek tělesný, a že i kdyby jej pochopové odtrhli od jídla nebo od soulože a mučili jej způsoby nejhroznějšími, byla by mu ta smrt mučednická vítanější jakéhokoliv požitku tělesného. Dbej však každý, abys to myslel upřímně a pravdivě, neb vševědoucího Boha nelze oklamati.

– Pro svou nekonečnou lásku k tvorům učinil Bůh nesmírný zázrak. To jest tím, že je stvořil z ničeho, porušil odvěký zákon logiky a přirozenosti. Existuje však ještě větší zázrak: Že Bůh z lásky k jednomu tvorům *nič*í druhé tvory. Neboť jednal-li Bůh při stvoření světa toliko proti zákonům přírody, aniž tím však porušil povahu *sve podstaty*, to jest svou lásku, jedná v případě druhém, při *ničení* svých tvorů, proti přirozenosti své vlastní božské osoby, to jest proti lásce. Proto byl zázračný odchod Izraelitů z Egypta větším divem, než je stvoření světa. Aby vysvobodil Izrael, zničil Bůh přímým zásahem do světového dění jiné své tvory, Egyptany, v nesouladu se svou tvůrčí láskou, a jednal tedy proti povaze své vlastní osoby a přirozenosti, a nikoliv toliko proti pouhým zákonům přírody jim stvořené. Proto nám Písmo svaté připomíná zázračný odchod z Egypta častěji než stvoření světa.

– Duše ženy přichází na zem z vyšších světů než duše

mužova. Proto osvobozuje Zákon ženu od oněch příkazů, jejichž plnění je omezeno na určitý čas, na nějakou dobu denní nebo roční. Neboť svět, v němž má původ duše ženy, je nad pojem času povznesen.

– Zdá se nám, že světci žijí na zemi mezi námi. Ve skutečnosti není tomu tak! Podobají se slunci, jež nám září, ale tkví neustále na nebesích.

– Chce-li člověk, aby světlo jeho duše nebylo po smrti pohlceno nekonečným světlem Božím a nezapadlo v něm beze stopy, je třeba, aby si za svého pozemského života získal pokud možno mnoho zásluh, neboť každá zásluha je zdrojem Světla, jak praví Písmo. Světla, jež nikdy nezhasne. A připojí-li k jiskérce své duše zásluhy, stává se duch člověka Světlem tak mohutným, že nebude pohlcen ani Nekonečnem a nezajde v něm nikdy.

– Když něco krásného vidíme nebo něco dobrého chutnáme, vezme, že ona *příjemnost* chuti nebo krásy jest – sám *Bůh*.

*Pročež vy, kdož žítí chcete, do té druhé Brány
se mnou vejděte, neb tam se dočtete*

– jak se ti bratři přeli, když slavnými se stali, jakož i jak vposled ten práh překročili a podobenství slyšeli. – Jak zbožní byli a Žíše ctíli. – Že máme být zmužilí a že i lidé mohou být anděli. – Načež Mikulovští Šmelka velmi vítají. – A kterak si ho dobírají. – Že zbožný mládenec předobře činívá, když v jedné věci přec nevěrcem bývá, aneb Rebe reb Šmelke všecinko rozdává a žebráčka zpět povolává. – Rebe reb Šmelkova vigilie aneb Svička proroka Elije. – A že i náš spánek služba Stvořiteli je. – Světec pak mezi

ledy pluje a nebojí se Dunaje. – A jak tu píseň pěje. –
Načež následuje, jak ho císař pozoruje a jeho prosbu spl-
ňuje. – Že svatý rebe reb Šmelke mohl vzkřísiti mrtvé už
mnohá staletí. – Načež se tu vypravuje hrůzostrašná histo-
rie. – Jakož pak jeho bratr o tento svět nestál aneb Co
všechno v tom Frankfortu sepsal.

Brána šestá

*Dvě sloupů opěrných Zákona Božího,
dvě svíce zázračných světla nebeského.*

*Tajemní Blíženci blankytu věčného
z otce jediného,
rodu vznešeného,
ducha pokorného
a srdce čistého.*

Náš učitel a náš pán
SVATÝ REBE REB ŠMELKE Z MIKULOVA

a náš učitel a náš pán
SVATÝ REBE REB PINCHES
Z FRANKFORTA

bratři věrní a svatí, nerozluční zaživa i po smrti.

*Slyšte, co vše vytrpěli –
a jak se za nás hříšné bili – jako lvi zmužili,
bychom povždy zbožně žili –
a vůli Boží plnili – aniž zahynuli.*

Kéž by nás Světlem svých zásluh na věky chránili!